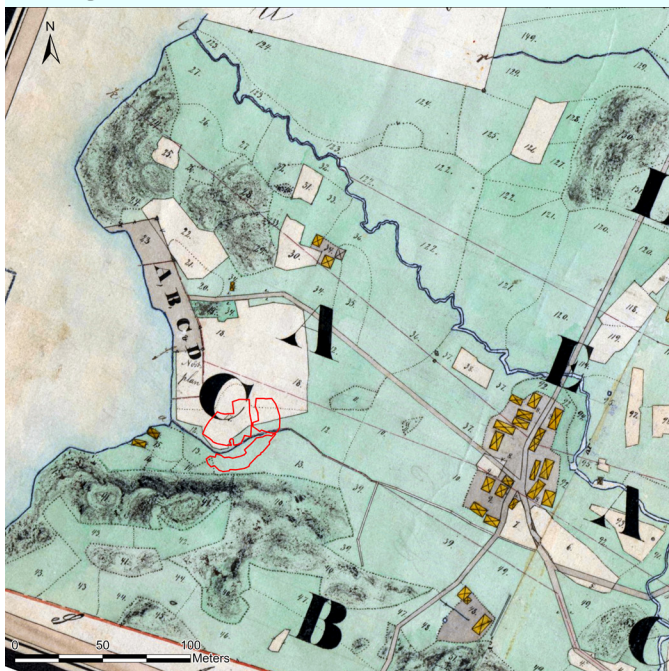

STEINSLAND 2

ET BÅTNAUST FRA MIDDELALDEREN

av Mikael Cerbing

Kommune og fylke	Tjeldsund, Troms
Askeladden ID	214656
Museumsnummer	Ts16029
Kulturminnetype/ strukturer	Naust
Utgravningsleder	Mikael Cerbing
Feltledere	Silje Sivertsvik og Sakarias Lindgren (GIS)
Feltmannskap	3 personer
Tidsrom	25.06 - 21.07.20
Dagsverk i felt	73 dv
Metode	Maskinell avtorving, snitting av strukturer
Avtorvet areal	993 m ²
Dv med maskin	8 dv
Utgravd areal (fordelt på lag)	38,74 m ²
Utgravd volum	15,5 m ³
Volum pr dagsverk	0,24 m ³
Hoh.	4-6 m
Funn	46 båtnagler, spiker, bein, stolperester
C14-dateringer	1100 - 1400 e.Kr.
Datering	Middelalder

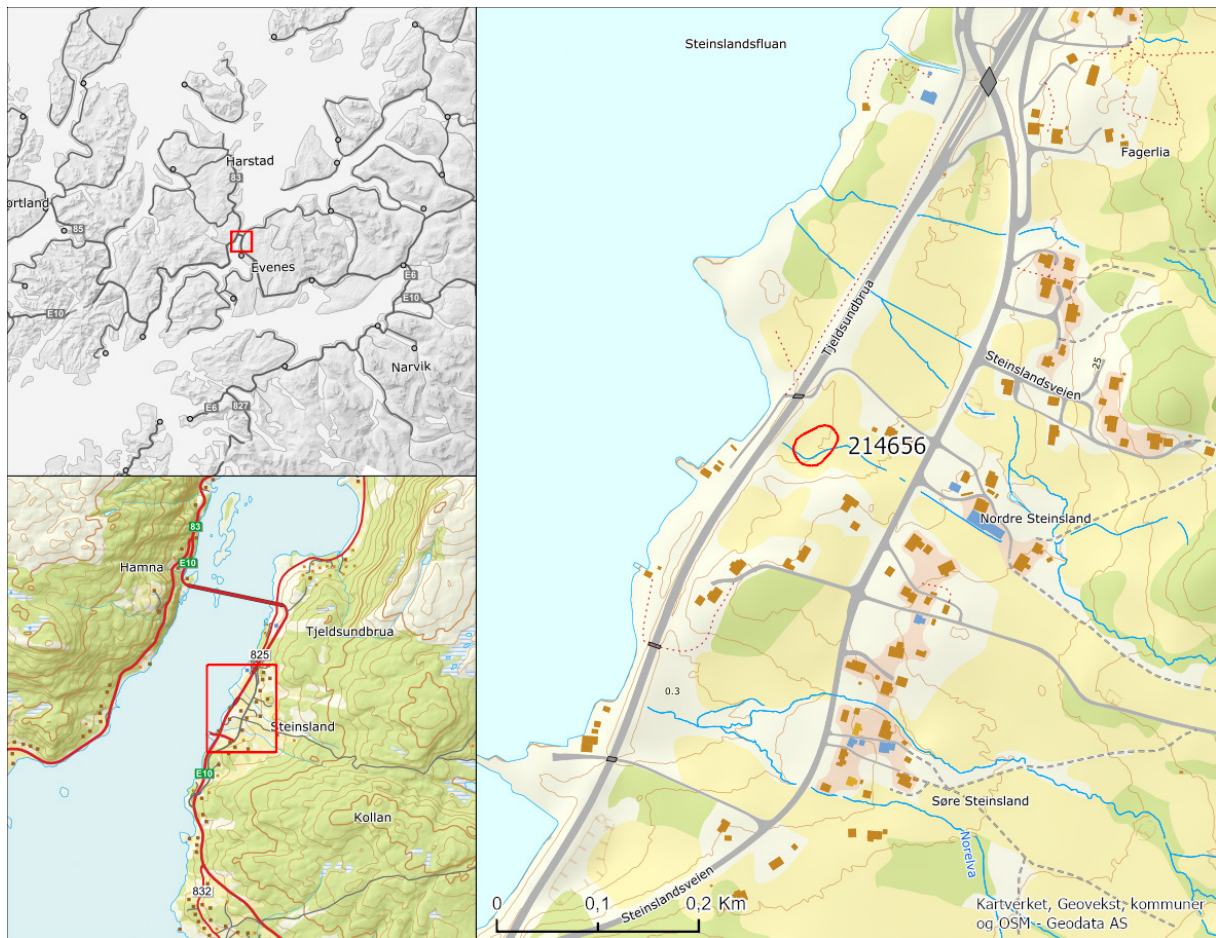
Figur 1 Karta över Steinsland från 1867 med lokaliteten utmärkt. De små bokstäverna A,B,C,D vid havet i väst, marker ut båthus som var i bruk i 1867.

BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSENE

Lokaliteten Steinsland 2 (id214656) blev upptäckt av Troms fylkeskommune under schaktning sommaren 2015 i förbindelse med förundersökningarna för Hålogalandsvegen. I allt så registrerades 49 anläggningar fördelade på tre schakt, och ett utvidgat område mellan två av schakten. Anläggningarna bestod av diken, stolphål, eldstäder och diverse andra nedgrävningar som var svåra att tolka. Man gjorde fynd av benfragment, järnnitar samt lite yngre Trønderkeramik. Vidare så togs i allt sju C-14 prover, vilka pekade mot två faser under tidig medeltid och högmedeltid, 1155–1275 e.Kr & 1280–1395 e.Kr. Lokaliteten låg 2-4 moh och på grund av detta tolkades anläggningarna som någon form av lagerbyggnad eller bod, troligen relaterad till aktiviteter på havet (Hole et al., 2016, s. 27–43).

BELIGGENHET

Steinsland 2 låg på rätt flat jordbruksmark på den östra sidan av Tjeldsundet/Steinslandsstraumen, ca. 1 km syd om Tjeldsundbrua och 3,5 km nord om Evenskjer centrum (Figur 2). Lokaliteten avgränsades i nordväst av Europaväg 10 och i syd och öst av en bäck som går genom fältet. I nord var det inga naturliga avgränsningar, men en viss övergång i den sterila jorden kunde anas. Undergrunden gick från fin skalgrus där vi fann arkeologiska anläggningar till en mer kompakt uppblandad sandigt grus i den högre liggande nordöstra delen av lokaliteten. Steinsland 2 låg på ungefär 2–4 möh, med lägsta punkt längst i väst, ca. 40 m sydöst om nuvarande strandkant. Sydöst och sedan i en sväng mot sydväst om båthuset, var det även ett dike grävt igenom lokaliteten. Vad vi kunde se, så påverkade detta dike inte arkeologin på något vis (och diket går att identifiera redan på kartan över området från 1867 (se Figur 1), men det kom att försvåra öppningen av fältet.

Figur 2 Lokaliseringskart för Steinsland 2.

Fältet som lokaliteten var placerad på såg ut till att ha varit brukad för att slå gräs, och hade börjat bli bevuxen när vi kom dit. Runt bäcken, som gick genom fältet, var det extra bevuxet med högt gräs, småbuskar, nässlor med mera. 20 m syd om lokaliteten, stack det även upp en låg liten bergknös ut mot havet, något som inte är ovanligt i detta kustlandskap. Lokalitetens placering, gentemot detta lilla berg, blev dock mycket tydlig den första dagen som vi hade det blåsigt, då vinden blåste rakt över denna knös och lämnade lokaliteten nästan i lä. Bara 50 m längre norrut, så kunde det vara rätt så kraftig vind, men samtidigt var det nästa stilla på lokaliteten.

Det mest störande för landskapsförståelsen på Steinsland 2 var dock Europaväg 10, uppbyggd som den är på en 2–3 m hög vall mellan lokaliteten och havet. Denna stängde helt av utsikten mot havet som lokaliteten skall ha haft innan vägen byggdes. Genom att jämför med äldre kartor (se Figur 2), så kan man dock bilda sig en bättre bild av hur lokaliteten "egentligen" hade sett ut och hur den var placerad i landskapet.

Något under 1 km syd om Steinsland 2 ligger även lokaliteten Stauran som delvis undersöktes på slutet av 1980-talet och på nytt i 2023, och som till del kan ha varit samtida med Steinsland 1 (jf. Urbańczyk, 1992, Cerbing in press).

MÅLSETTING

Undersökningen följde de överordnade problemställningarna för projektet när det kom till järnålder och medeltidslokaliteter. Fokus skulle vara mot att undersöka kontinuitet och ändring i resursbruk/ekonomi knytt till boplatser samt hur dessa hänger samman. Eftersom det inte var avklarat under förundersökningen om Steinsland 2 skulle tolkas som en del av en gård eller ett båthus, så inkluderar projektplanen en del frågor kring gårdsbruk som av naturliga orsaker inte gick att besvara närmare. Lokalitetens klara relation till havet gjorde den dock till en god kandidat för att undersöka projektets huvudmål angående resursbruk och framkomst i och kring Tjeldsundet, och möjligen kunna sätta denna

i relation till tidigare och senare tid i området (Niemi et al., 2019, s. 12–43).

PRIORITERINGER OG STRATEGIER

Efter att lokaliteten öppnats, så blev vi på det klara med att vi hade att göra med en större struktur med en del mindre, troligen relaterade anläggningar. En viktig prioritering blev då att säkerställa den relativa kronologin på lokaliteten i relation till det som blivit sagt om lokaliteten i förundersökningen (Hole et al., 2016) och projektplanen (Niemi et al., 2019). Vidare så fokuserade vi mot konstruktionsuppbyggnad och användningsområde. Då vi även tidigt kom fram till att strukturen troligen var ett båthus, så gick detta att sättas i förbindelse med tidigare undersökta anläggningar av samma typ, då frågor om bruksfaser och sekundära/relaterade användningsområden/aktiviteter kunde undersökas (jfr Nilsen & Wickler, 2011a og b; Wickler & Nilsen, 2005; Wickler & Nilsen, 2012).

Trots att en stor mängd med båthus har registrerats i Norge, så är det fortfarande få av dessa strukturer som har blivit undersökta i någon större grad. Det är många som haft mindre klickhålsundersökningar, det har öppnats ett par rutor för att fånga upp kol till datering, eller så har det lagts schakt igenom delar av strukturen för att få fram strukturdetaljer eller faser i båhuset. Men det är inte många som man öppnat upp en större yta utav. Utanför Nordnorge så har även fokus ofta varit på de större båhusen, Stornaust, med frågeställningar om social och militär organisering i fokus (Grimm, 2002; Myhre, 1985; Stylegard & Grimm, 2005; Wickler & Nilsen, 2005; Wickler & Nilsen, 2012). Steinsland 2 skulle kunna ge möjligheten att bredda förståelsen av de mer moderata båhusen, och se på det som en plats för mer vardaglig aktivitet.

UNDERSØKELSESMETODE OG DOKUMENTASJON

FELTMETODE OG DIGITAL DOKUMENTASJON

Undersökningen av Steinsland 2 utfördes med normal metodik för arkeologiska fält med negativa anläggningar. Anläggningar snittades, gärna så att man kunde få med flera i samma profil,

för att fånga upp fysiska relationer samt spara tid. För exempel så snittades båhusets diken på längs, och samtidigt igenom dess stolphål, så att alla dessa relationer kunde fångas upp på en profil. Delar av dokumentationen rekonstrueras under efterarbetet utifrån insamlade data.

Fältet dokumenterades endast initialt med hjälp av drönare, i anslutning till att fältet öppnas och rensats upp. Därefter användes i stället fotostång för att dokumentera strukturer i plan. Detta berodde på den närliggande europavägen E10, som var tvungen att stängas av från trafik för att vi skulle ha lov att flyga med drönare enligt gällande regelverk.

Projektplanen lade till rätta för att runt 160 anläggningar skulle kunna dyka upp på lokaliteten. På grund av anläggningarnas möjliga komplexitet och behovet att reda ut deras relationer till varandra så ansågs det nödvändigt att öppna upp till 1000 m² av lokalitetens 1224 m² (varav endast 1011 m² låg innanför planområdet). Eftersom det var möjligt att det var flera faser med anläggningar på lokaliteten, och att dessa kunde vara överlappande både kronologiskt och spatialt, så räknade man med att undersökningen skulle kunna bli tidskrävande att utföra.

PRØVEUTTAK

Överlag så prioriterade vi att ta lite större makroprover över kolprover då vi hade många goda kontexter, och det dök upp en del småfynd i dessa, under grävning.

I botten av fem stolphål på lokaliteten, så återfanns även träresterna av stolpen som stått i hålet. När dessa identifierades, så packades de in med jord och plastfolie, lyftes och placerades i plastboxar som i sin tur blev placerade i en frys innan de kördes till Tromsø för vidare analys (se Dendroanalys nedan).

ERFARINGER

Steinsland 2 var den första lokaliteten som undersöktes och vi hade inledningsvis inte tillgång till GPS eller medföljande inmättningsfiler. Statens Vegvesen hade märkt ut lokaliteten efter vart dess säkerhetszon gick (lokalitetsavgränsning +5 m). Vid starten framgick detta inte tydligt av informationen från SVV, vilket ledde till att stora delar av säkerhetszonen öppnades innan vi fick

placerat maskinen på rätt plats.

Personalen hade vidare relativt lite erfarenhet med flera av de digitala dokumentationsmetoderna som används på detta projekt. På många sätt kom Steinsland 2 att bli en "upplärningslokalitet" i dokumentationsmetodik för alla på teamet. Många saker har kommit att bli efterkonstruerade eller ställda till rätta i efterarbetet då inte alltid teckningar, foton och tolkningar hängde samman. Det hjälpte inte heller att vi ofta hade soligt och fint väder (torrt) något som gjorde att nyansskillnaderna mellan lagerna ibland var i det närmaste osynliga.

Tillgång till och kompetens på metalldetektor kan vara praktiskt vid utgrävningar där man förväntar sig metallfynd. Chansen är mycket stor för att en hel del fynd relaterade till lokaliteten var upplagade i matjordslaget, och med det gick förlorade under öppningen av lokaliteten. Exempelvis så blev ett bältesspanne, som kan vara relaterad till aktiviteten på lokaliteten, funnen när en av projektets arkeologer på fritiden, och med egen metalldetektor, gick över fältet i 2021.

Retrospektivt så borde vi även öppnat lite mer av fältet i syd, och framförallt i sydöst, för att helt säkra avgränsningarna av fältet. Den mest södra väggränsen till båthuset var väldigt svårt att se när vi öppnade upp fältet, först efter att hela ytan blivit ordentligt uppreprensad för hand, gick det att se att detta var något mer än en missfärgning i sterilen. Vidare så gjorde den stora stenen i fältets sydöstra del, tillsammans med diket som avgränsar fältet i syd och sydöst,

det svårt för grävmaskinen att få plats att göra sig av med matjorden.

Eftersom vi tidigt insåg att vi skulle komma att ha dålig tid att undersöka Steinsland 2, valde vi att snitta de tre diken på längs, och på så vis även få snittat alla stolphål i dessa tre anläggningar. I efterhand är det något osäkert om detta var den bästa lösningen. Vi borde nog ha satsat på att ha fått in ett par fler kryssgående profiler tidigt i undersökningen, och grävt oss ut på längs ifrån dessa. Men då är det o andra sidan osäkert om vi hade hunnit med att undersöka så pass mycket som vi ändå hann med på tiden vi hade.

OBSERVASJONER OG RESULTATER

STRATIGRAFISKE FORHOLD

Lokaliteten täcktes av ett matjordlager på mellan 25–40 cm tjocklek, varunder vi kom ned på den sterila marken (Figur 3). Denna steril var något varierande på olika platser på fältet. I mitten av lokaliteten, där arkeologin låg, gick ett ca. 18–20 m brett band av skalsand i nordnordöst-sydsydvästlig riktning. Medan det nordväst och sydöst om detta, på en lägre och högre nivå, var en mer mångfärgad gråaktig mix mellan sand och grus med en del mer mellanstora stenar. Om man ser på fotona ifrån förundersökningen, så tycks dock skalsanden breda ut sig mer över fältet nordöst om lokaliteten.

När vi senare grävde oss ned i anläggningarna på fältet, så kom vi rätt fort ned på gammal havsbotten, kanske 20–40 cm under

Figur 3 Översikt mot öst över Steinsland 2 från E10.

skalsanden, med detta gråare mer omrörda skalsand/sand/gruslager däremellan som vi fann i den sydvästra delen av lokaliteten.

STRUKTURER

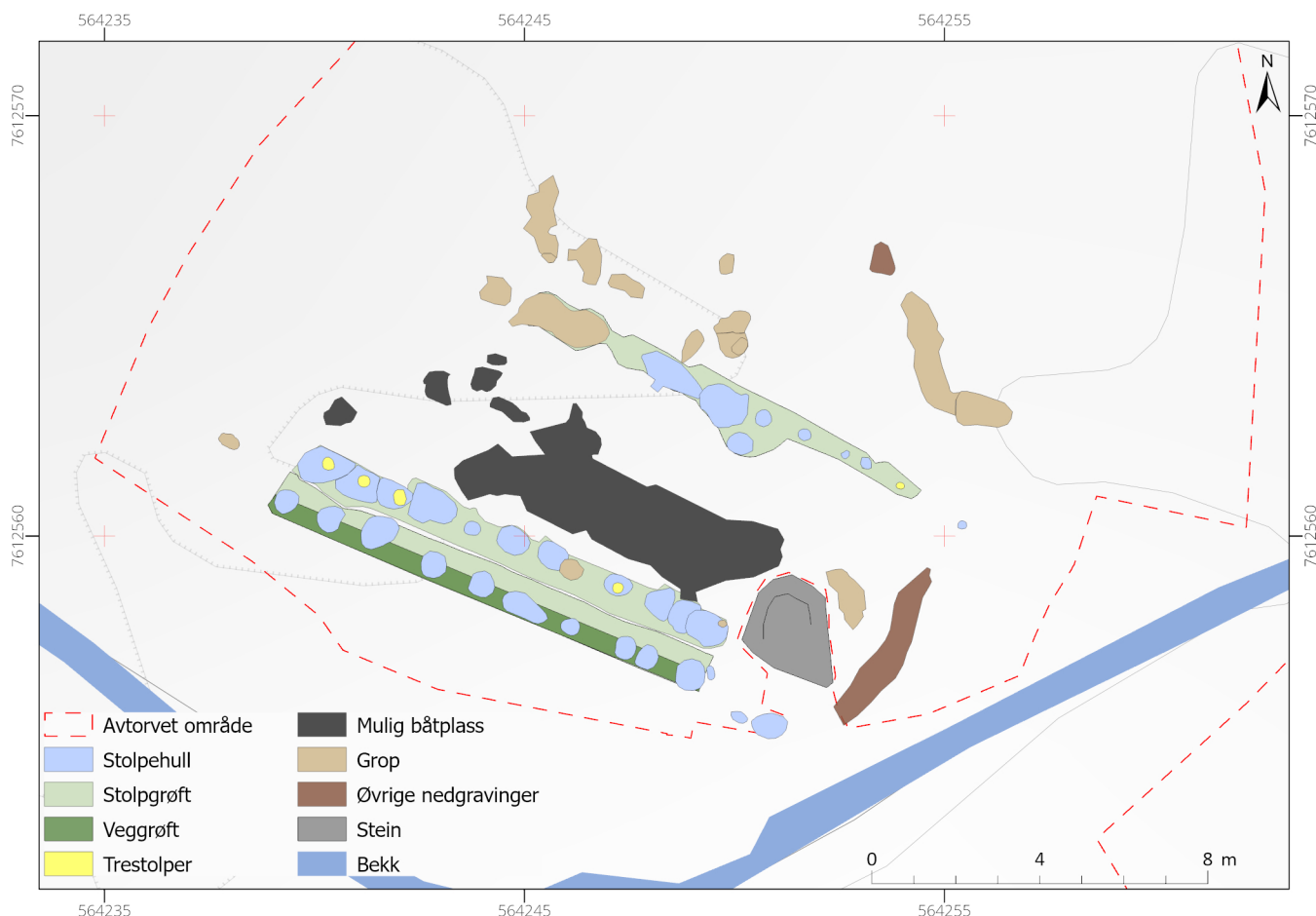
De arkeologiska lämningarna på Steinsland 2 bestod av ett båthus med ett antal möjligen relaterade, men överlag något mer osäkra, anläggningar (Figur 4). I det följande så kommer först båthuset att beskrivas, varefter vi i korthet går igenom resterande anläggningar.

Båthuset

Båthuset på Steinsland 2 låg på ca. 4 – 4,5 möh och bestod i huvudsak av fyra olika delar. Först och främst så hade den tre parallella väggrännor som alla hade ett flertal tillhörande stolphål. Den nordliga väggrännan mättes in som A487 och förutom att ha lite underlig form, så var den relativt klar (Figur 5). Den sydliga delen av båthuset var dock lite mer komplex. Det var två huvudsakliga väggrännor, den inre som mättes in som A350 samt en yttre. Denna yttre ränna tycktes dock också bestå av två separata

nedgrävningar, vilka mättes in som A343 (nordlig) och A901 (sydlig). Slutligen så registrerades även en större nedgrävning (A321) inne i båthuset.

Västnordväst om denna nedgrävning i båthuset, så var det ett antal mindre gropar/lager i fördjupningar (A317, A319, A320 och A322) som troligen är rester av samma typ av lager som fyllde fördjupningen i båthuset. Till detta kom ett par stolphål längst i sydöst (A384 och A661) samt några möjliga gropar/botten på stolpar i anläggningens mittre västra del (A318), och parallellt med den nordliga väggrännan (från nordväst till sydöst A326, A327, A328, A379, A5446, A5474 och A344). Ostsydost om den nordliga väggrännan, så undersöktes delvis ett troligt stolphål under förundersökningen i 2015, men på grund av missförstånd blev detta stolphål ödelagt under igenfyllningen av lokaliteten efter den blivit registrerad. Datering som dock togs från detta stolphål pekar på att det bör ha tillhört båthuset. Till sist så var det en möjlig liten bakre nedgrävning till båthuset som endast blev delvis undersökt (A5576).

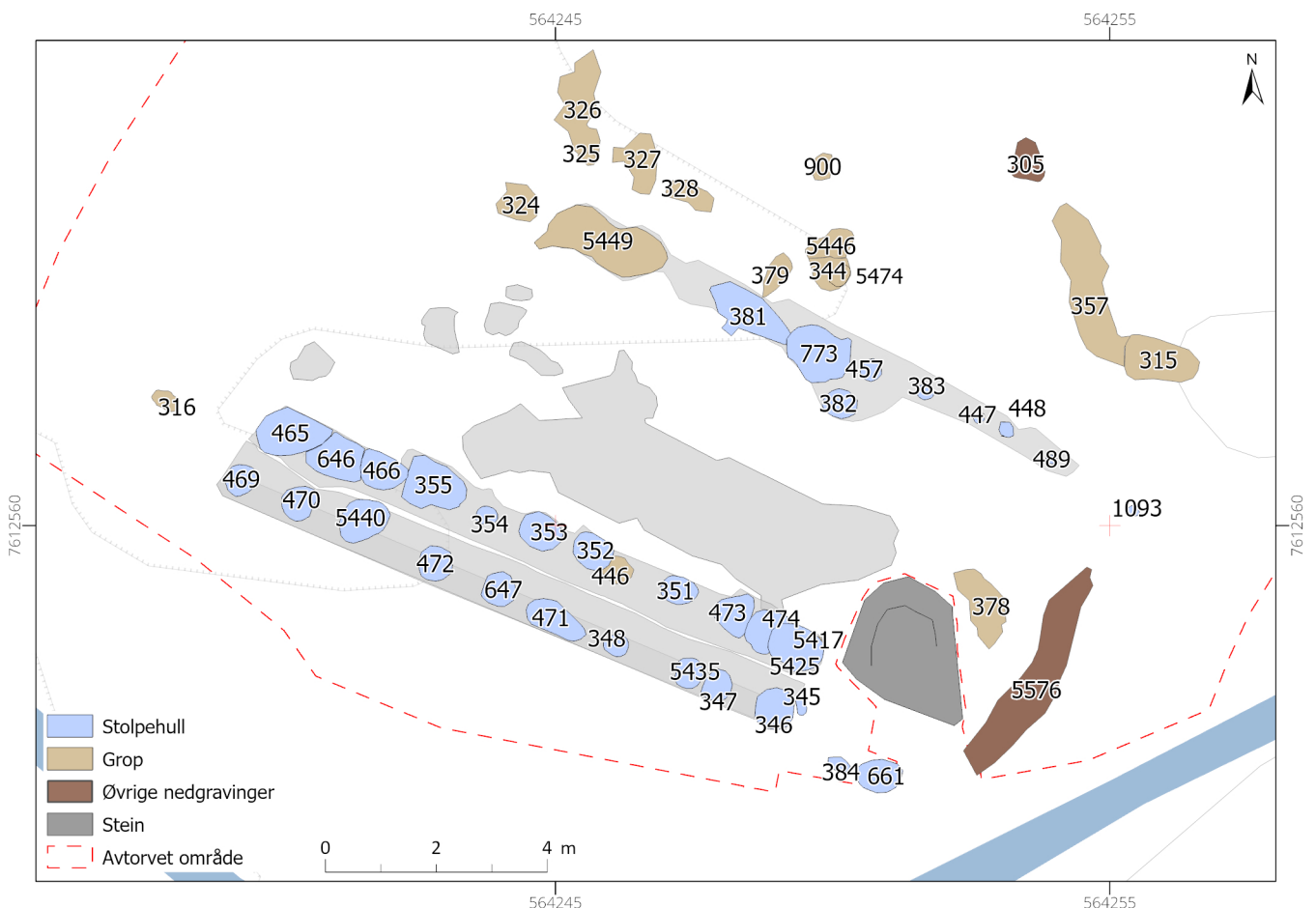

Figur 4 Registrerade anläggningar på Steinsland 2.

Likt många båthus, så saknades arkeologiska spår vid kortväggen som ledde ut mot havet i nordväst. Detta var inte helt oväntat då denna troligen antingen var öppen eller bara hade någon lättare dörrkonstruktion, för att göra det enklare att få in och ut båten ifrån båthuset. Dock så saknade vi även tydliga anläggningsspår i den sydöstra delen av strukturen, där man skulle kunna utgå ifrån att den haft någon typ av vägg. Det är möjligt, kanske till och med troligt, att den något böjda missfärgningen/anläggningen A5576 är de spår vi har av en bakre väggkonstruktion. Men detta blev aldrig säkerställt i fält. Att dessa saknas är dock ett långt ifrån okänt fenomen (se ex Nilsen, 1998, s. 61), men det gör de exakta dimensionerna på båthuset något osäkra. Inte minst eftersom de två södra väggrännorna låg något förskjutna gentemot den nordliga väggränsen.

De tre väggrännorna (Figur 6) låg i det närmaste parallellt med varandra i nord/sydlig riktning. Möjligen var de något längre ifrån varandra i den nordvästra delen, som var riktad

emot havet än i den sydöstra. De två sydliga väggrännorna A343 och A350 var närmast helt parallella, nästan precis lika långa (11 m) och hade ungefär samma bredd på 80 cm. Rännorna tycks också ha haft tre motsvarande stolpar i sina västra och i sina östra delar, men i mitten av A350, så identifierades det 6 stolphål mot 4 stolphål i mitten på A343. Den nordliga rännan A487 var något kortare än de två sydliga med sina 10,5 m, och även något mindre i bredd, runt 50 cm. Detta kan dock bero på höjdskillnader i den ursprungliga marknivån när båthuset byggdes, som vi skall diskutera närmare i slutet av detta kapitel. Det är dock intressant att den nordliga väggränsen A487 är något förskjutet åt sydöst gentemot de två sydliga rännorna. Beroende på om man räknar med stolphål A324, så har den en förskjutning mot sydöst på mellan 2 m (med A324) och 3 m (utan A324). Och likaså är förskjutningen mot sydöst i den andra delen av rännan mellan 30 cm (om vi räknar med stolphål A661 som en del av konstruktionen) och 2,5 m (om vi inte gör det). Denna dislokation förstärks

Figur 5 Översikt över stolphål, gropar och övriga nedgravningar på Steinsland 2.

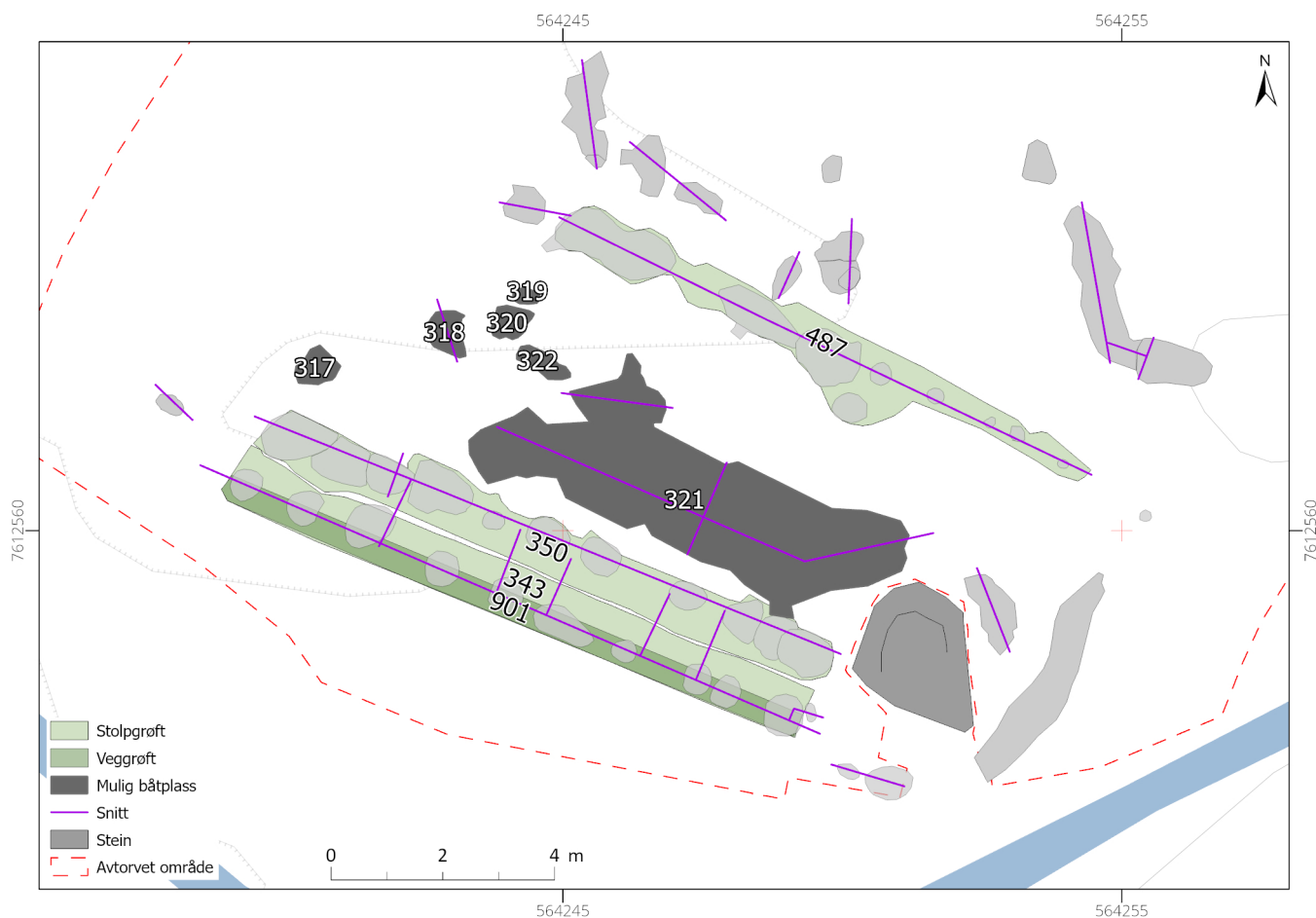
även om vi skall inkludera det ödelagda men troliga stolphålet A491 i båthusets nordöstra del. Slutligen så är de två sydliga rännorna och den nordliga rännan inte helt parallella, det är en ungefär 30 stor skillnad i deras placering, vilket gör att dess bakre (sydöstra) del är något smalare än dess främre (nordvästra).

Väggränna A343 med anläggning A901

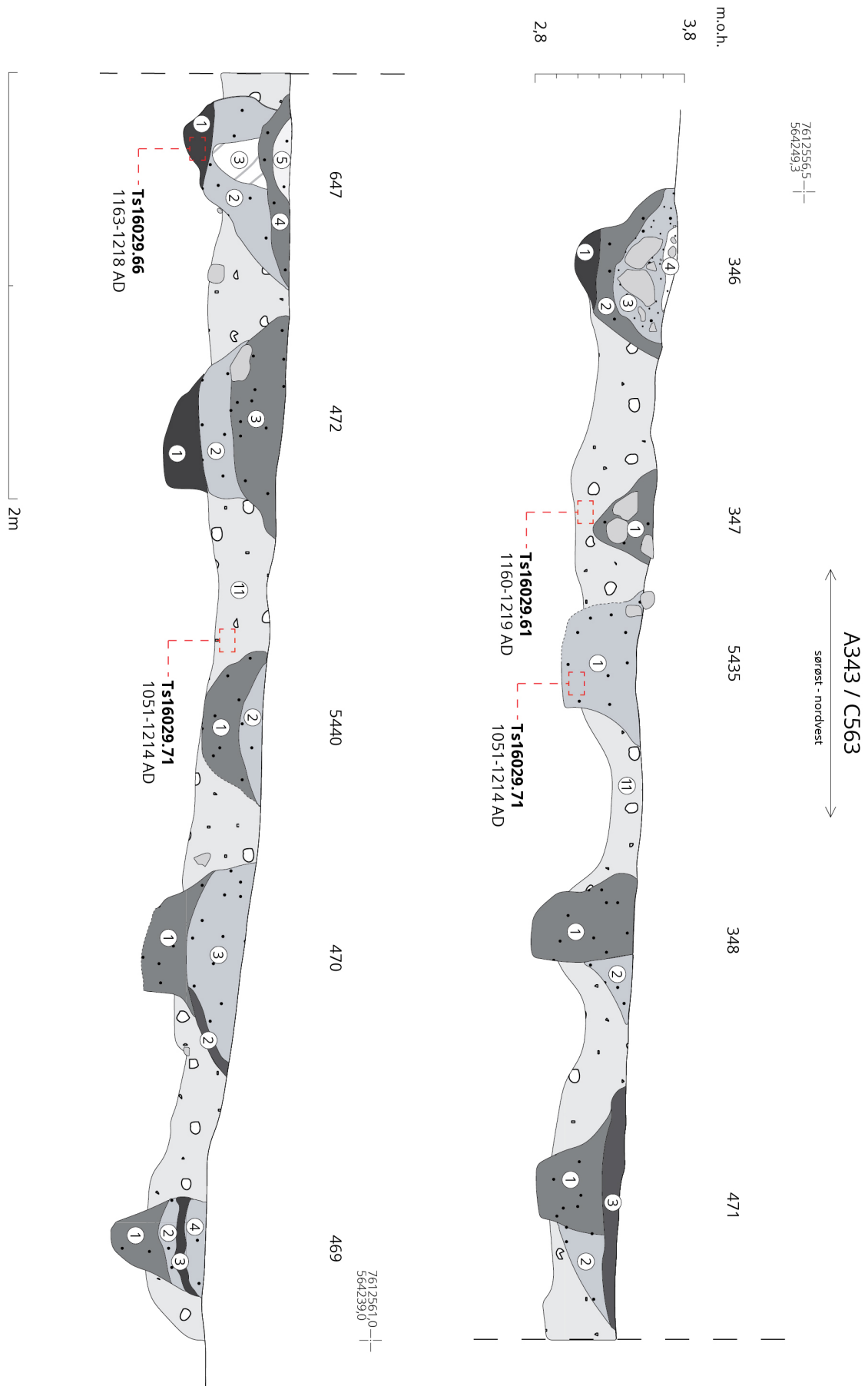
A343 var som sagt den sydligaste av de tre rännorna till båthuset. Den var precis över 11 m lång, och tycktes ha bestått av två delar. Dels en större (ursprunglig?) ränna A343 som var ca. 90 cm bred och ungefär 2 cm djup. Samt en mindre ytterränna A901 som snittade A343, men så långt som det var möjligt att se, helt höll sig inom A343s nedgrävning. A901 var också 11 m lång och ungefär 47 cm bred. Där vi klart kunde se A901s avgränsningar, så hade den påfallande raka sidor som inte varierade mer än någon cm eller två i bredd. På grund av hur vi valde att snitta A343, så kom vi inte att fånga upp A901 särskilt bra i profil, något som gör att djupet på anläggningen

är osäkert (Figur 6). I två kryssprofiler som senare lades genom A343 till A350, så är det möjligt att vi fått med oss delar A901 (C676 och C720), om detta är korrekt, så har anläggningen ett minimalt djup på ca. 10 cm (Figur 7 och Tabell 1).

I allt så kunde vi spåra lämningarna av tio möjliga stolphål som varit placerade direkt i väggrännan. Från väst till öst var dessa; A469, A470, A5440, A472, A467, A471, A348, A5435, A347 och A346. Stolphålen varierade i storlek ifrån 40 cm i diameter upp till 70 cm. Likaså varierade djupet från ca. 20 cm upp till 50 cm. Igen så kan detta bero på hur schaktet blev lagt genom anläggningarna. Som vi skall återkomma till senare, så är det en möjlighet att stolparnas ursprungliga placering var längre in mot båthuset, och vårt schakt endast snittade delar av nedgrävningen. Endast nedgrävningarna efter stolphålen blev identifierade, inga spår av stolpar eller stolpspår blev gjorda, men stenar som ursprungligen bör ha varit stenpackning till stolparna blev identifierade i några av stolphålen

Figur 6 Översikt över väggrännor, nedgrävningen för båten samt rester av denna nedgrävning. Lila linjer representerar dokumenterade profiler.

Figur 7 Profiltäckning av väggränna A343 med stolphål. I denna och efterföljande detaljerade profiltäckningar så har var individuell anläggning sin egen kontextserie. Så kontext 1 i för exempelvis A346 är inte detsamma som kontext 1 i för exempel A472, även om framställningen och dess stratigrafiska placering är desamma.

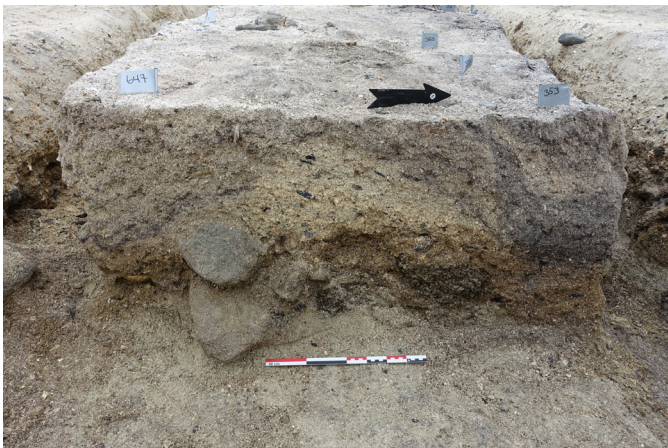
ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
A343	11	Ett generellt brunaktigt gult lager av grusig skalsand med en del små stenar. På vissa platser kunde tunnare lager av mellan till mörkbrun siltig skalsand identifieras.	Intentionell igenfyllning av väggränsen. Mestadels homogent men med ett par tydliga lager i främst dess nordvästra del som i teckningen har översett eftersom de bör vara en del av samma händelse.
A346	1	Mellan till mörkbrun lätt siltig skalsand.	Primärt packningslager.
	2	Gråaktigt mellanbrun skalsand.	Möjligt packningslager/möjlig infallen steril.
	3	Gulaktigt mellanbrun skalsand med en del små och ett par mellanstora stenar.	Intentionell redeponering, möjligen av packningslagret till stolpen.
	4	Ljusgråaktigt mellanbrun lätt siltig skalsand.	Naturligt insjunken matjordshorisont.
A347	1	Grå och gulaktigt mörkbrunt lager av siltig skalsand med ett par mellanstora stenar.	Intentionell redeponering, möjligen av packningslagret till stolpen.
A5435	1	Gulaktigt mellangrå skalsand med ett fåtal småstenar.	Intentionell redeponering.
A348	1	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand med ett fåtal linser med mellan till mörkbrun grusig silt.	Intentionell redeponering.
	2	Gråaktigt mellangul skalsand med en lins med mörkbrun grusig silt i botten.	Möjligen en intentionell redeponering/packningslager. Men väldigt otydligt och kan vara en del av igenfyllningen av diket.
A471	1	Gråaktigt ljusbrun lätt siltig skalsand med ett fåtal småstenar.	Intentionell redeponering.
	2	Brunaktigt mellangul skalsand med en förhållandevis tydlig mörkbrun lins med grusig skalsand i botten.	Stratigrafiskt så är detta lager förhållandevis tydligt nedgrävt i väggränsen men snittas av lager 1 i A471. Lagret ser ut som redeponerad steril och skulle kunna vara ett spår av arbetet med att byta ut en stolpe. Detta är dock osäkert.
	3	Gulaktigt ljusgrå skalsand med linser av mörkbrun silt och ett fåtal mindre stenar.	Naturligt insjunken matjordshorisont.
A647	1	Mellan till mörkbrun lätt siltig och grusig skalsand.	Primärt packningslager.
	2	Mellanbrun lätt siltig och grusig skalsand.	Sekundärt packningslager, möjligen samma som 1.
	3	Brunaktigt mellangul skalsand.	Intentionell redeponering.
	4	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand.	Möjligen naturlig redeponering.
	5	Gråaktigt ljusgul skalsand.	Naturlig redeponering.
A472	1	Mörkbrun siltig skalsand.	Packningslager, möjligt stolpespår.
	2	Brunaktigt mörkgul lätt siltig skalsand.	Intentionell redeponering.
	3	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand. Få små och mellanstora stenar.	Intentionell redeponering.
A5440	1	Gråaktigt ljusbrun lätt siltig skalsand med ett fåtal småstenar och några linser med mörkbrun silt.	Möjligen ett primärt packningslager. Mycket otydligt.
	2	Brunaktigt mörkgul skalsand med en del småstenar.	Redeponerad steril. Väldigt otydlig anläggning
A470	1	Mellanbrun siltig skalsand.	Primärt packningslager.
	2	Gulaktigt mellanbrunlätt siltig skalsand.	Mycket otydligt lager. Möjligen redeponering av packningslager.
	3	Brunaktigt mörkgul skalsand med en del småstenar.	Redeponerad steril.
A469	1	Mellanbrun siltig skalsand med en del småstenar.	Primärt packningslager.
	2	Brunaktigt mörkgul skalsand.	Återdeponerad steril. Sekundärt packningslager.
	3	Gråaktigt mörkbrun siltig skalsand.	Intentionell redeponering.
	4	Gråaktigt mörkgul skalsand med en del småstenar.	Naturligt insjunken skalsand uppblandad med matjord.

Tabell 1 Kontextgenomgång av A343 och relaterade anläggningar.

(A472, A347 och A346). Det mest östra stolphålet A346, ser vidare ut att ha blivit placerat emot hörnet av rännan medan resterande stolpar verkar ha varit nedgrävda genom botten/sidan av rännan.

Något av det mest slående med stolphålen i väggränna A343 är dock hur otydliga de var, både i plan och i profil (Figur 8). Endast den mest västra stolpen, A369 och de två östra A347 och A346 kunde tydligt ses i profil, men inte heller de var särskilt tydliga i plan. I motsatts så var stolpe A472 relativt tydlig i plan med överlag rätt klara avgränsningar, men kom att bli mycket svår att få klart avgränsad i profil. Varför det var på detta vis är en av de saker som vi inte blev helt på det klara med. En möjlighet är att ytterstolparna var placerade något mer mot mitten av rännan, vilket gjorde att vi fångade upp dem bättre i vår profil genom rännan. En annan möjlighet är att dessa stolpar hade en annan funktion. Kanske var de lite mindre, vilket gett vagare spår i efterhand? Den senare tolkningen är dock problematisk i det att de avgränsningar efter stolphål, som vi identifierade i mitten av rännan, snarare såg ut att vara större än de mer tydliga stolphålen i rännans ytterkanter. Dock var alla stolpar från A470 i väst till A5435 i öst ungefär lika otydliga, något som i det minsta bör tyda på att vad som nu än skett med dem var universellt för alla mittstolparna i rännan.

Generellt så såg det ut som om rännan blivit uppfylld med ett relativt homogent lager av redeponerad skalsand uppblandad med en

Figur 8 Kryssprofil mellan väggränna A343 med stolphål A647 (mycket otydligt) till vänster och väggränna A350 med stolphål A353 till höger. Lagg märke till hur återdeponeringen av väggrännorna tycks vara gemensam för de båda anläggningarna.

mindre mängd matjord (framför allt mot botten av lagret). Detta gjorde att det under torra dagar närmast var omöjligt att se klara avgränsningar mellan vad som var ränna och vad som var steril. Bristen på omrört material pekar mot att grävningen av rännan och igenfyllningen av densamma skedde strax efter varandra.

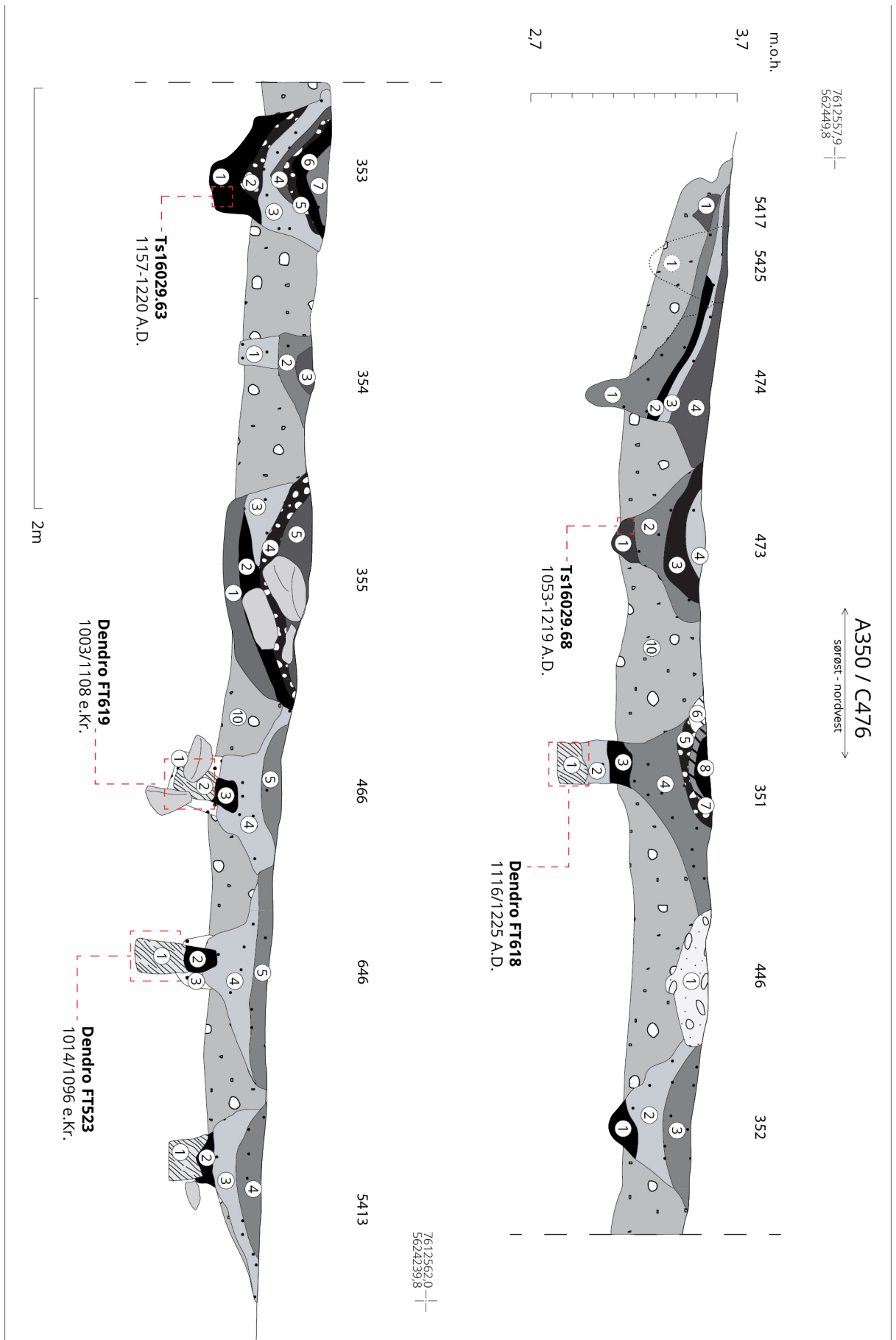
Väggränna A350

Den inre nordliga (A350), av det två sydliga väggrännorna, var nästan exakt lika lång som den södra (A343) med sina 11 m (Figur 9 och Tabell 2). Dock så framstår den som något mer ojämn i sin form, och bredare än den parallella sydliga rännan men en varierande bredd på mellan 50 cm upp till 1 m. Detta kan möjligen ha att göra med den senare dekonstruktionen av båthuset, men det generella intrycket var trots det att A350 var en kraftigare nedgrävning än A343. Detta var också märkbart i att A350 överlag var djupare nedgrävd, vanligen runt 40 cm gentemot A343's ca. 20 cm.

I väggränna A350 identifierade resterna av 11 stolphål. Från väst till öst var dessa; A5413, A646, A466, A355, A354, A353, A352, A351, A473, A474 och A5425. I sin helhet så framstod stolphålen i A350 som något kraftigare än i A343. Djupet på dem varierade fortfarande mellan 40 till 67 cm, men igen så kan de mindre djupen ha något med hur vi snittade väggrännan. Hade stolphålen grävts vart för sig, så är det möjligt att vi hade haft ett mer enhetligt djup på dem, då de grundare nedgrävningarna generellt ser ut att vara snittade ytterkanten av nedgrävningen snarare än i mitten. Det var också märkbart hur stolparna tycktes vara kraftigare och längre neddrivna i sterilen i A350, gentemot i A343. Igen kan detta ha något med hur vi lade de olika snitten, men det verkar mer troligt att det har något med konstruktionen av båthuset att göra.

I fyra av stolphålen fann vi trärester av de stolpar som en gång stått där: A465 (F493), A646 (F523), A466 (F619) och A351 (F618). Stolpe A465/F493 var i för dåligt skick för att kunna tas in som ett preparat, men de resterande tre stolparna lyftes och sändes till Tromsø för vidare analys. Dessa tas upp närmare i Naturvitenskaplige analyser nedan.

Igenfyllningslagret i A350 var överlag tydligare både i plan och i profil än i ränna

Figur 9 Profilteckning av väggränna A350 med stolphål.

A343. Detta berodde på att det tycks ha varit en god del mer matjord sammanblandat med skalsanden i A350 än i A343. Det tycks både ha varit generellt mer matjord i lagerna i strukturen, vilket gjorde dem något mörkare, och med det tydligare. Men det gick även att spåra ett flertal linser och mörkare band med matjord i den inre väggrännan. Vidare så var topplagret och även stolphålen i rännan igenfyllda med lager som innehöll mycket mer matjord än i rännan bredvid, vilket gjorde denna struktur mycket mer synlig efter inledande upprensning samt under utgrävning. Varför det var på detta vis är svårt att säkert säga, men det bör ha något med både hur konstruktionen såg ut från början, och om hur aktiviteten vid båthuset avslutades på lokaliteten.

Väggränna A487

Den nordliga väggrännan A487, var på många vis rätt annorlunda jämfört med de två sydliga rännorna (Figur 10 och Tabell 3). Den var inte lika kraftigt nedgrävd, men var mer ojämn i formen samt, som vi har varit inne på, så låg den någon meter förskjuten åt syd gentemot de två sydliga. Rännan som sådan var lite över 10 m lång och överlag mellan ca. 70 och 30 cm bred, men upp till 1,5 m något öst om dess mittpunkt. Djupet på rännan varierade också, men den djupaste delen i öst på upp mot 40 cm till inte mer än ca. 10 cm i väst med ett genomsnittligt djup på runt 26 cm.

I allt så dokumenterades 8 stolphål i rännan. Från väst till öst var dessa; A5449, A381, A773, A457, A383, A447, A448 och A489. Av dessa var det bara de fem östligaste som tydligt kunde tolkas som stolphål. Medan de tre i väst mer såg ut som gropar, men tolkats som stolphål på grund av kontext. I det mest östliga stolphålet A489, blev det även funnet resterna av en stolpe (F652) som senare blev sänd till dendroanalys (se Naturviteskaplige analyser och Appendix XXX). Redeponeringen i stolphålen/nedgrävningarna påminde mer om vad som skett med stolparna i väggränna A350 än i väggränna A343. I största allmänhet var anläggningarna uppfyllda med rätt mycket matjord uppblandat med skalsanden, på många platser än tydligare än i A350. Återfyllningen i flera av stolphålen ser även ut som att vara en del av en naturlig process, snarare än internationella redeponeringar. Detta var något

som vi annars bara fann spår av i ett fåtal stolpar i A350, samt även i delar av den mest östra delen av denna ränna. Medan all redeponering i A343 och dess stolphål såg ut att vara medvetet ifylld.

Under förundersökningen i 2015 registrerades även ett stolphål ca. 1,2 m öst om väggränna, A487. Detta snittades och daterades till 1285–1395 e.Kr, men blev tyvärr ödelagt under igenfyllning av testschakten. Vi återfann resterna av det, och mätte in det som A491, möjligt stolphål. Det som är intressant med det är dess placering, inte minst om man jämför det med A384 och A661 väst om den mest sydliga rännan A343, vilken var mycket lik. Det är också intressant att två av dessa stolphål, A491 och A661 har två av de yngsta dateringarna på lokaliteten: 1285–1395 e.Kr respektive 1220–1265 e.Kr.

Det primära lagret i väggränna A487, såg mycket ut som de primära lagerna i de två andra väggrännorna (framförallt med A343 vilket var väldigt likt), ett lager med matjord uppblandat med skalsand (figur 11). Kanske med något större mängd matjord mot botten av lagret än i toppen.

En sak som skilde A487, ifrån de två södra väggrännorna till båthuset, var dess ökande bredd något öst om mitten av rännan. Här var även en mindre anläggning på ca. 50 cm i diameter placerad (A382), som initialt tolkades som någon sorts grop, men utifrån kontext kanske snarare skall ses som resterna av ett stolphål. Fyllmassan påminner en del om vad A5449 var igenfylld med, och storleken på nedgrävningen är jämförbar med flera andra stolpar. Liksom att den tycks vara en del av konstruktionen av väggrännan, och ligger nästan helt parallellt med stolphål A457. Likt de tre västliga "stolphålen", så saknar den dock helt formen som man förväntar sig att ett stolphål skall ha.

Nedgrävning A321

Inne i den södra halvan av båthuset var en större nedgrävning (A321) som tog upp ungefär 1/3 del av bredden, och något under 2/3 delar av längden av ytan till strukturen (Figur 12 och Tabell 4). Nedgrävningen var rätt exakt 8 m lång nordväst-sydöst, i snitt 1,8 m bred och mellan 50 cm djup i sydöst till runt 25 cm i nordväst, varefter den avtog i djup, tills den försvann. Ungefär 3 m av dess nordliga sida och något över 4 m av dess sydliga var i plan även påfallande raka. Till stor del

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
A350	10	I huvudsak gråaktigt mellangul skalsand med stora linser/ små lager av gulaktigt grå siltig skalsand, småsten och kolfäckar.	Intentionell igenfyllning av väggränsen. Hade varit möjligt att definiera ett antal lager i detta "lager" men då de bör vara del av samma kontext så behandlas det som detta.
A5417	1	Väldigt homogent mörkbrunt lager av skalsandaktig silt.	Möjligen en förruttnad rest av en stolpe. Möjligen redeponerad matjord.
A5425	1	Brunaktigt mörkgrått lager med ett flertal linser av mörkbrun silt.	Rekonstruerad stolpe/grop. Troligen intentionellt igenfylld.
A474	1	Mörkbrun skalsandig silt.	Primärt packningslager. Möjligen spår av stolpespår.
	2	Ett närmast svart lager av skalsandaktig silt.	Redeponerad matjord.
	3	Mörkgrå siltig skalsand.	Redeponerad uppblandad steril.
	4	Mörkbrunt lager av skalsandaktig silt.	Nedsjunken matjord.
A473	1	Mörkgrå skalsandig silt.	Möjligt stolpespår.
	2	Något uppblandad mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Intentionell redeponering.
	3	Mörkbrunt lager av skalsandaktig silt.	Redeponerad matjord.
	4	Något uppblandad mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Intentionell redeponering.
A351	1	Trästolpe.	Stolpe.
	2	Ljusgrå siltig skalsand.	Möjligen nedbruten rest av stolpe.
	3	Brunaktigt mörkgrå siltig skalsand.	Möjligen nedbruten rest av stolpe.
	4	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Redeponering.
	5	Brunaktigt mellangrå siltig skalsand.	Naturligt insjunken matjord.
	6	Gråaktigt mellangul skalsand.	Möjlig djurgång.
	7	Svartaktigt mörkgrå silt med skalsand.	Naturligt insjunken matjord.
	8	Mör till mellangrå siltig skalsand.	Naturligt insjunken matjord.
A446	1	Mellangrå uppblandad siltig skalsand med linser av mörkbrun silt.	Ser omrört ut. Möjligen insjunken och djurpåverkad matjordshorisont.
A352	1	Brunaktigt mörkgrå siltig skalsand.	Primärt packningslager.
	2	Mellan till ljusgrå siltig skalsand.	Redeponering.
	3	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Möjligen naturligt nedsjunken matjord.
A353	1	Brunaktigt mörkgrå siltig skalsand.	Möjligt stolpespår.
	2	Gråaktigt mörkbrun siltig skalsand.	Packningslager.
	3	Gulaktigt mellan till ljusgrå siltig skalsand.	Redeponering.
	4	Mörkgrå siltig skalsand.	Möjligen naturlig deponering.
	5	Närmast svart grusig silt.	Naturlig deponering.
	6	Mörkgrå siltig skalsand.	Insjunken matjord.
	7	Gulaktigt mellangrå skalsand med silt.	Naturlig deponering.
A354	1	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Redeponering i stolpespår.
	2	Gulaktigt till mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	3	Mörkgrå siltig skalsand.	Insjunken matjordshorisont.
A355	1	Mellangrå siltig skalsand. Linser med mörkgrå silt.	Packningslager.
	2	Gråaktigt svart sandig silt med en stor sten.	Redeponering. Stor chans att lager 2-4 är del av samma redeponeringshändelse.
	3	Gulaktigt ljusgrå lätt siltig skalsand.	Återdeponerad steril.
	4	Gråaktigt svart sandig silt med en stor sten.	Redeponering.
	5	Svartaktigt mörkgrå mycket siltig skalsand.	Insjunken matjord.

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
	2	Trästolpe.	Stolpe.
	3	Brunaktig mörkgrå siltig skalsand.	Förruttnad stolpe.
	4	Gulaktig mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	5	Gulaktig ljusgrå skalsand.	Flygsand.
A646	1	Trästolpe.	Stolpe.
	2	Brunaktig mörkgrå siltig skalsand.	Förruttnad stolpe.
	3	Mellangrå siltig skalsand.	Packningslager.
	4	Gulaktig mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	5	Brunaktig mellangrå siltig skalsand.	Insjunken matjord.
A5413	1	Trästolpe.	Stolpe.
	2	Brunaktig mörkgrå siltig skalsand.	Förruttnad stolpe.
	3	Gulaktig mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	4	Mellangrå siltig skalsand med mörkbruna linser.	Insjunken skalsand.

Tabell 2 Kontextgenomgång av A350 och relaterade anläggningar. Fortsetter fra forrige side.

är det endast anläggningens ändrar som framstår som något oregelbundna.

Anläggningen ser ut till att ha haft ett till del planerat bottenlager, men att den därefter har fyllts igen av mer eller mindre naturliga processer. Det var en mängd med tunna lager i anläggningen, som blev fler var gång vi lade ett nytt snitt genom den. Generellt så bestod lagerna av antingen en mörkare siltig massa som troligen var någon typ av humus, kanske matjord eller influerna löv eller liknande saker. Den andra typen av lager var mer eller mindre rena lager med skalsand, ifrån rätt ljusa lager till mellangrå, beroende på hur mycket organiskt material som det blandats upp med. Detta bör ha varit spår av strandsand som blåst in i anläggningen.

I allt så gjordes 25 fynd i A321, varav 23 samlades. Av de insamlade fynden er inte helt oväntat 18 av dem delar av båtnitar och 3 var spikar. De resterande två fynden är inte identifierade. Ts16029.49 er fem bitar med kopparplåt. Två av bitarna var hopvikta, och ingen bit var större än 2 cm, även om den största hade varit runt 5–6 cm lång om man hade vikt ut den. Det andra okända föremålet, Ts16029.12 er en mindre bit väldigt fint ihoprullad järn med lite trärester i mitten. Föremålet er ca. 3 cm långt och 0,6 cm bred.

Så gott som alla fynd gjordes antingen i toppen av anläggningen, eller i schaktet som grävdes genom den. Detta beror troligen på att vi endast hade tillgång till en pinpointer i fält, och fyndspridningen skulle troligen sett annorlunda

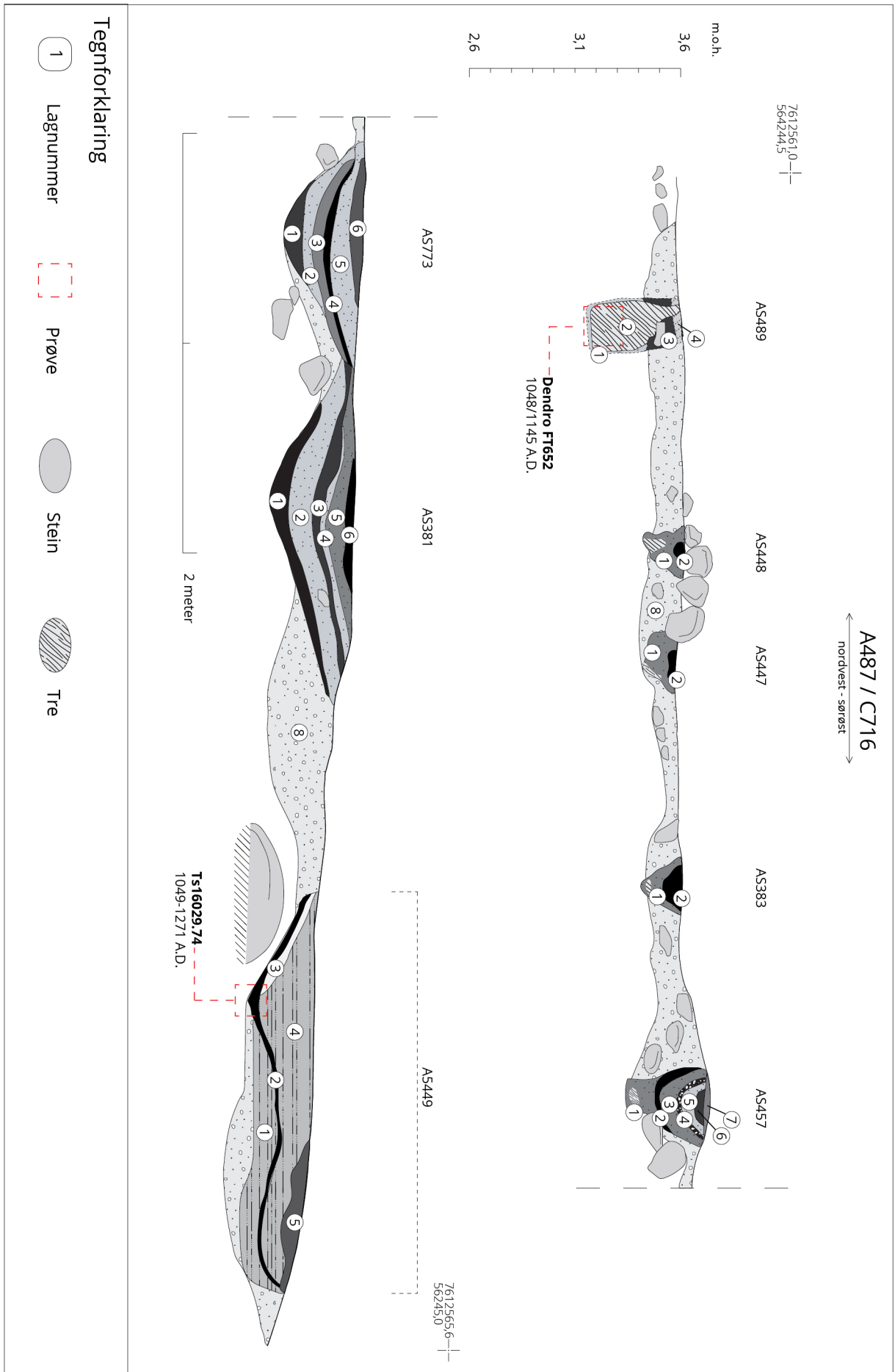
ut om vi hade tatt en ordentlig metaldetektor i bruk.

Den sydöstra delen av båthuset.

Den sydöstra delen av lokaliteten fick vi inte öppnat upp fullt så gott med maskin, som vi borde ha gjort. Det är lite synd, eftersom det skedde en del i denna del av båthuset som vi med detta inte fick full översikt på. Det registrerades två stolphål (A384 och A661 (Figur 13 och Tabell 5), två nedgrävningar/gropar (A378 och A728, varav den sista troligen är relativ modern), och en något böjd missfärgning eller möjligen lätt försänkning i området som retrospektivt har blivit tolkad som båthusets bakre avgränsning (A5576). Vi fick dock aldrig chansen att undersöka denna anläggning närmare i fält. Alla dessa anläggningar ligger även runt den jordfasta stenen T376, som också fungerar lite som en avslutning på väggränna

Figur 10 Kryssprofil av väggränna A487 efter att dess söda del grävts bort.

Figur 11 Profilteckning av väggränna A487 med stolphål.

STEINSLAND 2

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
AS487	8	Ett generellt gulaktigt ljusgrått lager med en del mellanstora stenar och ett flertal linser med mörkbrun sandig silt i olika storlekar.	Intentionell igenfyllning av väggränna.
AS489	1	Mellangrått lager siltig sand.	Packningslager.
	2	Trästolpe.	Stolpe.
	3	Mörkgrå till gulaktigt ljusgrå siltig skalsand.	Redeponering.
	4	Gulaktig ljusgrå skalsand.	Flygsand.
AS448	1	Mörkgrå siltig skalsand med en större bit trä. Tre större stenar var placerad i/runt lagret som troligen bör ha varit packningsstenar.	Stolpspår/packningslager.
	2	Svartaktig mörkgrå silt.	Redeponerad matjord.
AS447	1	Mörkgrå siltig skalsand med en större bit trä. En större sten var placerad i/ runt lagret som troligen bör ha varit packningssten.	Stolpspår/packningslager.
	2	Svartaktig mörkgrå silt.	Redeponerad matjord.
AS383	1	Gulaktig mellangrå siltig skalsand.	Packningslager/redeponerad steril.
	2	Svartaktig mörkgrå silt.	Redeponerad matjord.
AS457	1	Mellan till mörkgrå siltig skalsand med en mindre träbit.	Stolpspår/packningslager.
	2	Svartaktig mörkbrun sandig silt.	Återdeponering.
	3	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	4	Svartaktig mörkbrun sandig silt.	Återdeponering.
	5	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	6	Svartaktig mörkbrun sandig silt.	Återdeponering.
	7	Gulaktig mellangrå skalsand.	Insjunken flygsand.
AS773	1	Brun till gulaktig mörkgrå siltig skalsand med en del småsten.	Packningslager.
	2	Gulaktigt mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	3	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	4	Mörkgrå siltig skalsand med större linser av mörkbrun silt.	Återdeponering.
	5	Gulaktigt ljusgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	6	Gulaktig mellangrå skalsand.	Insjunken flygsand.
AS381	1	Mörkgrå siltig skalsand med större linser av mörkbrun silt.	Återdeponering.
	2	Gulaktigt ljusgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	3	Mörkgrå siltig skalsand med större linser av mörkbrun silt.	Återdeponering.
	4	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	5	Mörkgrå siltig skalsand med större linser av mörkbrun silt.	Insjunken matjord? Möjligen samma som 6.
	6	Mellangrå siltig skalsand	Insjunken matjord.
AS449	1	Gulaktig till mellanbrun skalsand.	Återdeponering.
	2	Ett större sammanhängande lager med mörkbrun silt.	Återdeponering.
	3	Brunaktig gul skalsand.	Återdeponering.
	4	Gulaktig ljusbrun skalsand med ett flertal större linser med mörkbrun silt och fläckar av mer gråaktig skalsand.	Återdeponering.
	5	Brunaktigt mellangrå siltig skalsand med linser av mörkbrun silt.	Insjunken matjord.

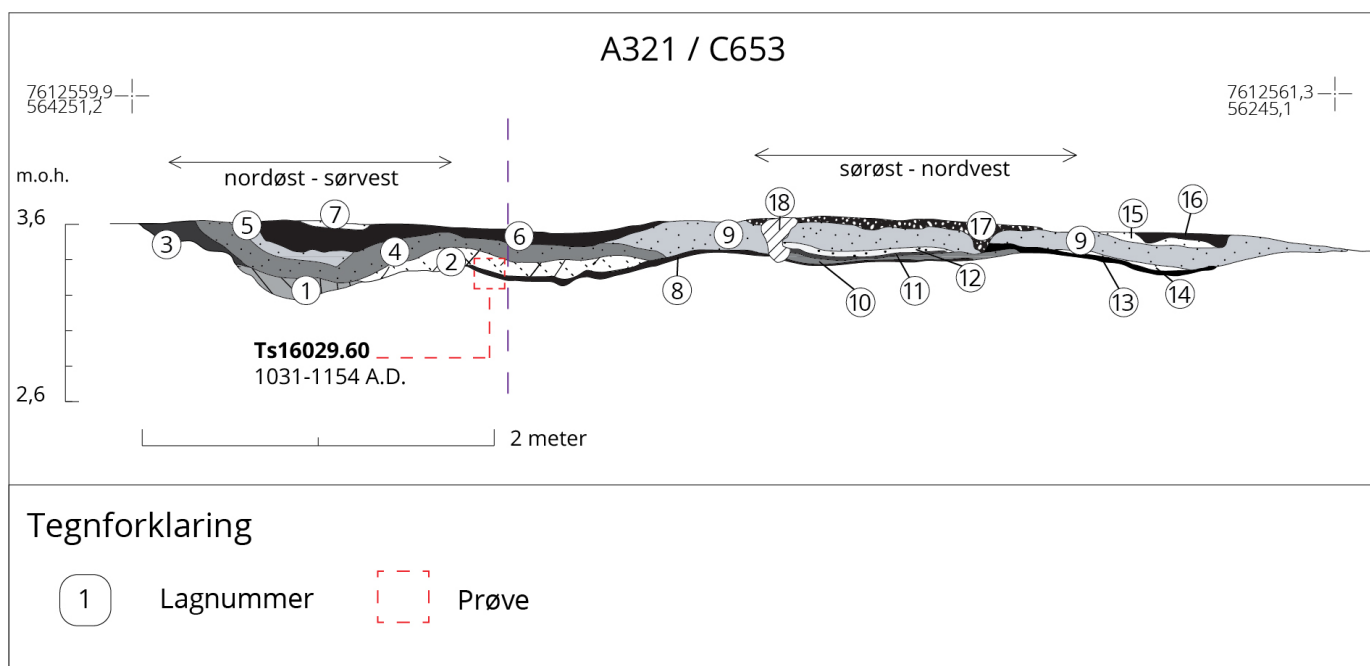
Tabell 3 Kontextgenomgång av A487 och relaterade anläggningar.

A350, och som nedgrävning A321 ser ut att ha en rumslig relation till. Om inte denna sten hade haft ett syfte i relation till båthuset, så bör det inte ha varit så svårt att ha byggt båthuset något vid sidan av stenen, istället för att inkorporera den i huset. Så T376 kommer framöver att ses som ett konstruktionselement till båthuset.

De två sydöstra stolphålen var av olika typer, men direkt stratigrafiskt relaterade. De låg något förskjutna åt syd i relation med stolparna i väggränna A343, och kan påminna något om hur ändstolpar ibland placeras i långhus. Att vi inte fann några liknande stolphål i relation till den nordliga väggrännan A487, gör dock denna byggnadstolkning något problematisk. Den yttersta stolpen A661 var den kraftigaste av de två. Den var något oval i riktning med båthuset, mer än 7 cm lång nordväst-sydöst och mer än 6 cm bred nordöst-sydväst med ett djup på 62 cm (eftersom stolphålet stack in i profilväggarna i öst och syd, så är ovanstående dimensioner minsta längd/bredd). Stolphål A384 hade också det en oval form, 60 cm lång nordväst-sydöst och 40 cm bred nordöst-sydväst fast bara 30 cm djup. Det är möjligt att A384 skall ses som någon typ av stöduppbyggnad till hörnstolpen A661. Stratigrafiskt så ser flera av lagren i de två stolphålen ut att överensstämna med varandra. Det tyder på att stolparna tagits upp och hålen fyllts igen som en del av samma händelse.

Öst om sten T376 dokumenterades två nedgrävningar, A378 i väst och A728 i öst. A378 var en något oregelbunden oval grop, 1,5 m x 60 cm stor och 23 cm djup i syd, och något grundare i nord. Det låg ett par förvittrade stenar i gropens södra del, men utöver det såg det ut som om den främst hade blivit igenfylld av naturliga processer. I gropen så blev det funnet fiskben samt brända fragment av ben från ett större däggdjur samt horn från ett hjortdjur. En bit av en möjlig båtnit samt en bit rödaktig keramik med mörkröd glasyr med vita oregelbundet placerade prickar, blev också insamlade.

Öst om A378 låg A728 som var en rektangulär nedgrävning med avrundade kanter på 1,6 m x 50 cm i storlek. Nedgrävningen var flat avrundad i botten, och uppfylld med vad som såg ut att vara relativt modern torv. Troligen skall den tolkas som ett senare intrång på lokaliteten. Den var även grävd igenom den misstänkta avrundade missfärgningen/nedgrävningen, A5576. I fält så rensade vi upp A5576 och grävde en del i den, men avskrev den som en trolig relativt modern anläggning av liknande typ som A387. När vi sedermera fick tillbaka dateringar på A387, som placerade den runt 1200 e.Kr., och fick en bättre översikt på hur A5576 såg ut och var placerad, så började vi att reevaluera även denna. Anläggningen var minst 4 m lång (den försvann in i profilbänken bakom den stora stenen i

Figur 12 Profil genom nedgrävning A321

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
A321	1, 4, 9	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Naturlig/kulturell ackumulering av lager. 9 Möjligen samma som 4, separeringen av lagerna kan bero på en möjlig djurgång.
	2	Gulaktigt främst ljusgrå siltig skalsand.	Naturlig/kulturell ackumulering av lager. Möjligen samma som 1.
	3	Mellan till ljusgrå siltig sand.	Inrasad sida.
	5	Gråaktig gul skalsand.	Äldre flygsandslager?
	6, 16, 17	Svartaktigt mörkbrun sandig silt.	Insjunken matjord.
	7, 10, 15	Gulaktig skalsand.	Flygsand?
	8	Mörkbrun sandig silt.	Möjligt primärlager i anläggning. Preparering?
	11, 13	Mörkbrun sandig silt.	11 likt lager 8 fast separerat med lager 10.
	12, 14	Gråaktig mellangul skalsand.	Flygsand? God möjlighet att det går att spåra i lager 9 men att djurgången förvirrar lagerföljden.
	18	Mellangul skalsand.	Djurgång.

Tabell 4 Kontextgenomgång av A321 och relaterade anläggningar.

båthusets sydöstra del) och överlag något över 50 cm bred. Utifrån foton så estimeras djupet till runt 10 cm, och den var fylld med ett mörkbrunt lager av grusig sand och skalsand. Placeringen av anläggningen, inte minst om vi sätter den i relation till det förstörda stolphålet A491, gör att den bildar en mycket fin bakre avgränsning till båthuset. Det är också möjligt att A5576s avslutning i nord kan indikera på ett bakre ingångsparti till strukturen, men det är också möjligt att detta endast har att göra med skillnader i höjdnivån på fältet. Om A5576 var en faktisk anläggning, så hade den varit fint placerad för att bilda en bakre vägg till båthuset.

Andra anläggningar relaterade till båthuset

Väst om, och i den västra delen av båthuset, registrerades ett antal mörkfärgningar i marken. Från väst till öst var dessa A316, A317, A318, A319, A320, A322 och A323. Av dessa undersöktes A316 och A318 medan A317 blev avskriven i fält. Båda de två undersökta anläggningarna ser mer ut som lager i naturliga fördjupningar på mellan 8 till 11 cm än faktiska nedgrävningar, och i ett annat sammanhang hade nog fler av anläggningarna blivit avskrivna. Dock så blev A318 daterad till 1155–1260 e.Kr under förundersökningen (Hole et al., 2016, s. 29) och det blev gjort fynd av båtnitar i både A320, A322 och A323 under slutundersökningen. Det är möjligt att alla dessa anläggningar, förutom A316, är rester av nedgrävning A321 i mitten av båthuset. Nedgrävningen till A321 blev allt tunnare i sin västra del och dessa sex anläggningar skulle kunna var lämningar av den i mer eller mindre

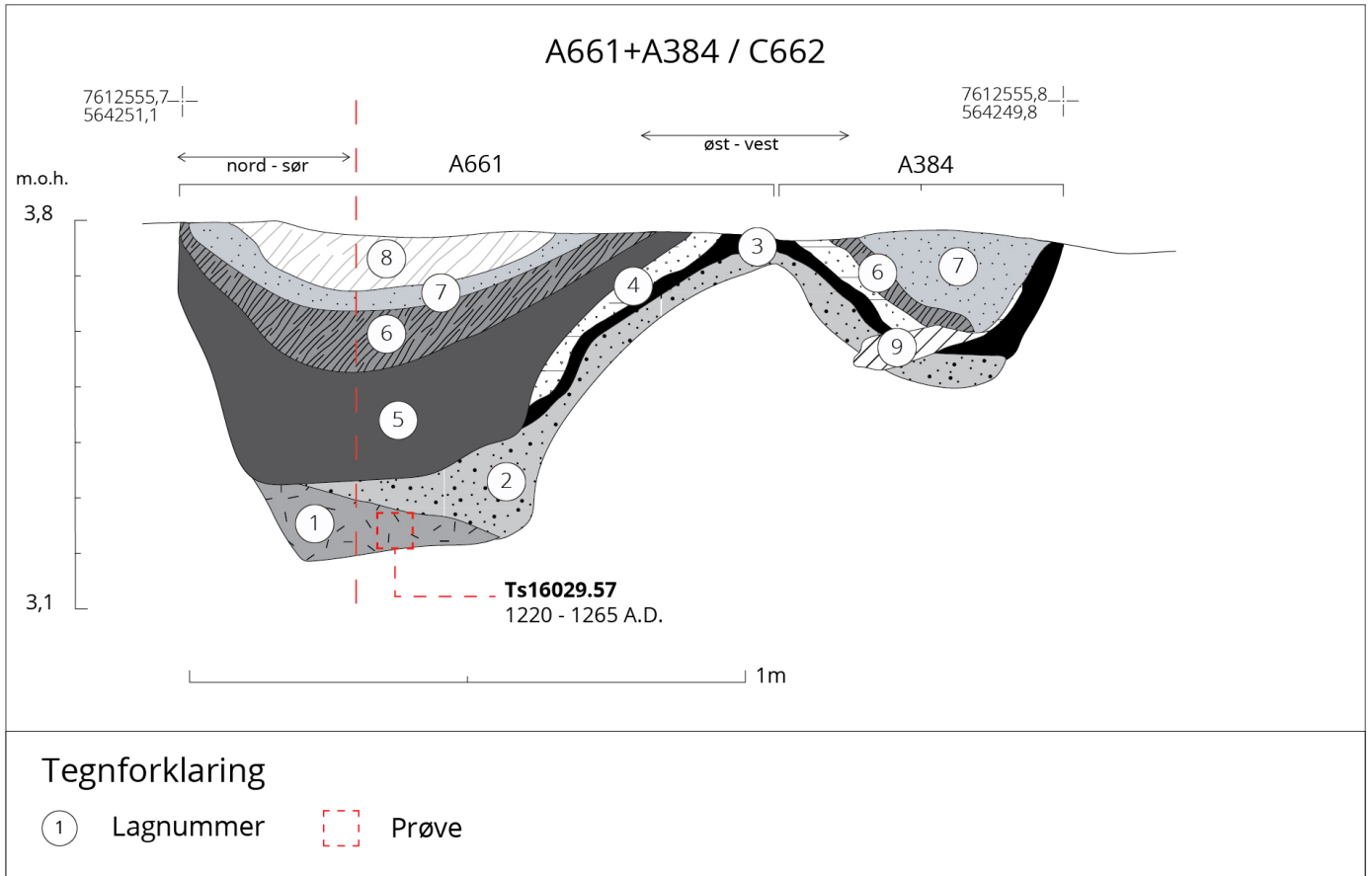
naturliga fördjupningar i marken. Konsistensen och utseendet på lagren tyder på detta, liksom dateringen och fynden. Det är troligt att även A316 är ett liknande lager som skall relateras till båthuset, men dess placering gör det mindre säkert.

Precis väst om den nordliga väggränsen A487, blev en mindre nedgrävning registrerad, A324. Denna var något ojämnt rund i formen, ca. 50 cm i diameter och 25 cm djup. Det låg en del större stenar (runt 20 cm i diameter) i botten av nedgrävningen medan resten av anläggningen såg ut att ha fyllts igen naturligt. Anläggningens funktion är osäker, men dess relation till väggränsen, och de större stenarna i botten utav den, pekar mot att den kan ha varit botten på ett stolphål.

Även nord om väggränsen A487, blev ett antal anläggningar registrerade och undersökta. Från väst mot öst var dessa; A326, A327, A328, A379, A344, A5446 och A5474.

A326 var en oval grop, 1,4 m lång och 65 cm bred med en avrundad nedgrävning som mest 22 cm djup. Gropen hade ett mörkare, uppblandat lager i botten där det gjordes en del fynd av ben, en del av dem såg ut att ha varit gnagda på av vad som kan ha varit råttor eller mus. Över det mörka lagret så ligger det ett tunt lager med fin skalsand, och sedan flera naturliga depositioner som tyder på att gropen övergivits och lämnats öppen. Den tolkas som en möjlig avfallsgrop.

A327 och A328 var bägge ovala nedgrävningar, ca. 1 m långa och mellan 40 till 50 cm breda med djup på ca. 15 cm. Större delen

Figur 13 Profil av A661 och A348.

av anläggningarna var ifyllda med nedsjunken matjord och de hade en del sandlinser mot botten. Nedgrävningarna var vagt konkava och saknade helt fynd. Syftet med dem är svårt att säga. I en annan kontext så hade vi lutat åt att avskriva dem som naturliga försänkningar eller möjligen stenlyft, men skalsanden på Steinsland 2 gör detta som en mindre trolig tolkning. Det är möjligt att tänka sig att de tillsammans med de tre östra anläggningarna bildar någon typ av lätt påbyggnad till båthuset, då de ligger relativt parallellt med varandra. Men det är dock inte heller något som mer klart tyder på en sådan tolkning. Det enda som vi troligen kan säga om dem, är att om de var gropar, så lämnades de öppna när deras bruksfas var färdig.

A379 var en mindre oval nedgrävning som låg lite av och mer in mot väggräna A487 än de andra nordliga anläggningarna. Den var 56 x 36 cm stor och hade en rätt flat konkav nedgrävning på 11 cm. Trots detta identifierades 4 tydliga lager i nedgrävningen. I botten låg ett tydligt lager med kol, varefter det ser ut att ha blåst in en del sand i anläggningen. Därefter är det ytterligare

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
A384/ A661	1	Svartaktig mörkgrå siltig sand.	Packningslager.
	2	Mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	3	Svart silt.	Återdeponering.
	4	Gulaktigt mellangrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	5	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	6	Brunaktig gråsvart lätt sandig silt.	Återdeponering.
	7	Mellan till mörkgrå siltig skalsand.	Återdeponering.
	8	Gråaktig mörkbrun sandig silt.	Insjunken matjord.
	9	Ljusbul sand.	Djurgång.

Tabell 5 Kontextgenomgång av A661 och A384.

ett tunnare lager med kol, och på toppen, så var det mer inblåst sand. Anläggningen daterades under förundersökningen till 1280–1395 e.Kr., och kan med detta sätta i samband till aktiviteten i båthuset, även om den är något senare än de flesta andra anläggningar på lokaliteten (vilket kan förklaras med att dateringen är ifrån toppen utav anläggningen). Anläggningen tolkades i fält som en möjlig eldstad på grund av kollagren. Inga tydliga tecken på in situ bränning går dock att spåras i profilen, möjligen är sanden under nedgrävningen något gråare, vilket även kan

bero på nedsipprande kolfragment. Men det är möjligt att bränning inte ger några tydliga spår i skalsand, som var möjliga för oss att identifiera.

De sista tre anläggningarna som låg parallellt med väggränna A487, var de tre groparna A344, A5446 och A5474 (Figur 14 och Tabell 6). Dessa mättes från början in som en anläggning, A344, men omtolkades under efterarbetet som en anläggning med två, kanske tre, möjliga sekundär nedgrävning.

Den ursprungliga nedgrävningen A344 var en av de tydligare groparna som vi hade på lokaliteten. Den var något oval, ca. 80 x 70 cm och ca. 30 cm djup. I botten av gropen så låg det ett tunt lager med uppblandad gråaktig skalsand av samma sort som vi registrerat i ett flertal andra anläggningar. Därefter kom det två tunna lager med nästan svart sandig silt med några få bitar kol (ca. 0,1 gram på 3 liter) som var separerade av samma typ av gråaktig skalsand. Slutligen så låg det ovan den översta svarta linsen ytterligare ett lager med gråaktig skalsand. Därefter så tycks gropen ha blivit tömd, varpå den återfyllts med mer ren skalsand. Det är tydligt i gropens södra del hur den övre av de svarta linserna har blivit genomgrävd, samt att redeponeringen är av en mycket renare typ av skalsand än de lager som separerar de svarta linserna.

Därefter så har det blivit grävt två mindre gropar i nord och sydsidan av gropen. A5446, en någon oregelbundet oval nedgrävning på 60 x 50 cm och ca. 10 cm djup, snittar tydligt A344s nordliga kant. Medan den sydliga gropen A5474, också den oval ca. 40 x 30 cm och 8 cm djup, ser ut att vara nedgrävd helt inom och intill kanten av A344s ursprungliga nedgrävning. Något som tyder på att dessa sekundära nedgrävningar inte placerade där de är av en slump, utan att man var medveten om A344 när man grävde A5446 och A5474. De båda sekundärgrävningarna hade även en liknande lagerföljd som primärgropen, med ett tunt svart lager i botten efterföljt av gråaktig skalsand. Den södra sekundärgrävningen A5474 hade även en klump med mellanbrun grusigt leraktigt material i toppen. En typ av jordmån som inte blev registrerad i någon annan anläggning på Steinsland 2, och vars ändamål är okänt.

Syftet med anläggningskomplexet är inte säkert. Om dessa samt ovanstående anläggningar skall sättas i relation till båthuset och väggränna

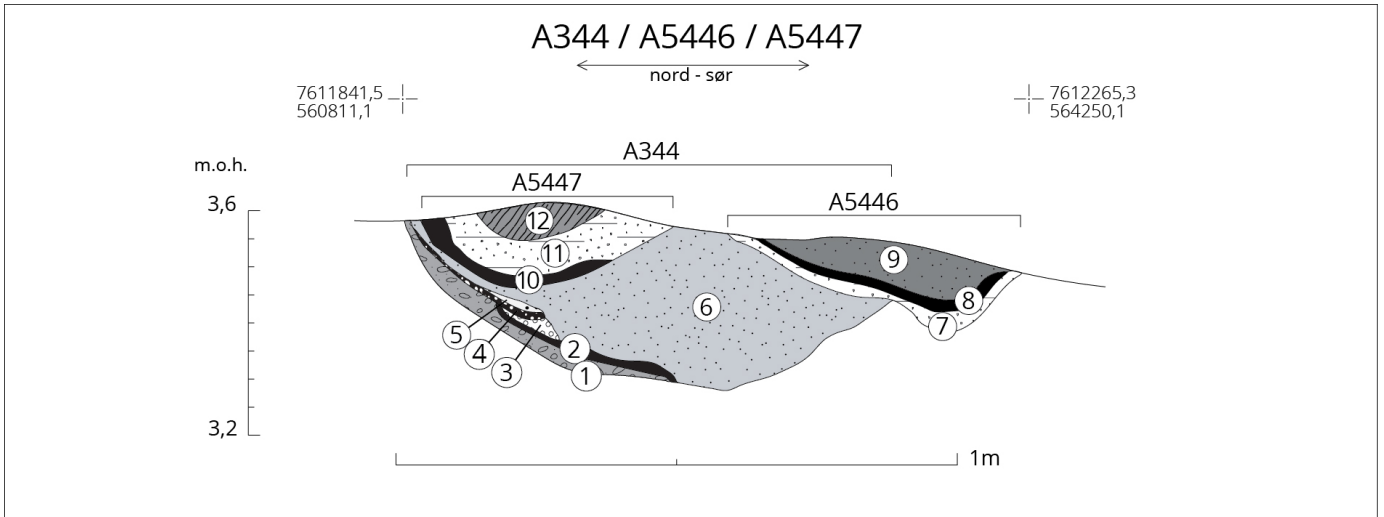
A487, känns som den mest naturliga vägen att gå när det kommer till tolkningen utav dem. Så kan det möjligen vara någon typ av påbyggnad till båthuset. A344 kan då ha varit nedgrävningen till ett ursprungligt konstruktionselement, som sedan blev bytt ut mot två mindre stolpar, A5446 och A5474. Placeringen av och lagerföljderna i de två senare nedgrävningarna är bemärkningsvärt lik de som den primära nedgrävningen hade, för att det skall vara troligt att dessa hade något helt annat syfte. Å andra sidan så är det underligt att den ursprungliga gropen hade två av dessa tunna svarta linser, vars tillkomst inte är helt klara, varefter den tömdes och fylldes igen. Formen i plan kan dock tyda på att något mer skett i gropen som vi inte fick med oss, med hur vi snittade anläggningen. Så det är möjligt att även A344 hade två än mer distinkta faser, detta kan vi dock inte säga säkert med den dokumentation som vi fick gjort.

Andra anläggningar på Steinsland 2

Utöver det som beskrivits registrerades fyra andra anläggningar på Steinsland 2. A900 på ca. 2 m nordöst om båthuset, groparna A315 och A357 på östra delen av lokaliteten, samt den möjliga nedgrävningen A305 längst nord som aldrig blev undersökt.

A900 var en mindre, oregelbundet cirkulär grop med en diameter på ca. 50 cm och med ett djup på 16 cm. I profil så var den något U-formad konkav och var igenfylld med fyra lager. Den vanliga gråaktiga skalsanden i botten, ett mörkare tunt lager ovan det, mer grå skalsand och vad som troligen var lite nedsjunkna matjord i toppen. I plan och även till del i profil, så påminde den en hel del om det något större A344 ca. 1 meter syd för A900. Både i färgsammansättning på översiktsbilderna, den delvis tydliga svarta avgränsningen av anläggningen, samt med lagerföljd. Det är möjligt att även A900 hade fler faser, åtminstone om man ser på hur den ser ut i plan, men detta var dock inget vi lyckades fånga upp i profil då anläggningen ser ut att blivit systematiskt igenfylld. Utseendet i plan kan möjligen ha att göra med att vi hade en hel del spår av djurgångar som av och till förvirrade tolkningarna av anläggningarna.

I den östra delen av lokaliteten, något under 2 m från båthuset, undersöktes de två

Figur 14 Profil av A344 och A5446

sista anläggningarna på lokaliteten. Detta var den ovala östliga gropen A315, över 1,4 m lång, 50 cm bred och 15 cm djup. Samt den avlånga gropen A357, ca. 3 m lång, max 1 m bred och 26 cm djup, som snittade den västra änden på A315. Det generella intrycket som båda dessa gropar gav, var att de var mer moderna än resterande aktivitet på lokaliteten. Fyllmaterialet var mörkare och överlag mer rikt på humus. Den äldre gropen A315 hade även till synes ett rent torvlager mot botten av anläggningen, något som var unikt för anläggningarna på Steinsland 2. Bristen på både fynd och annat material av intresse gör det dock svårt att tolka dessa anläggningar, eller ens med säkerhet relaterade eller distansera dem från resterande aktivitet på lokaliteten.

Funngjennomgang

I allt så gjordes det 59 fynd på Steinsland 2. De flesta av dessa gjordes i den mittre nedgrävningen, A321 i båthuset, men ett flertal ting blev även funna i den nordliga väggränsen, A487. Utöver detta blev ett fåtal fynd gjorda i ett antal av de resterande anläggningarna, något som tagits upp ovan.

Fynden bestod generellt av två typer; delar av båtnitar (34 st.) samt spikar (8 st.). Vid osäkerhet under registreringen, framförallt om huvudet (eller roa) på artefakten saknades, så definierades tingen som en spik om dess tvärsnitt var fyrkantigt. Detta är inte en säker definition då det tycks vara en tendens att övergå alltmer till båtnitar vars skaft hade fyrkantigt tvärsnitt under medeltiden, ifrån ett mer runt tvärsnitt

ID	Lag	Beskrivning	Tolkning
A344	1	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand.	Packningslager?
	2	Svartaktig sandig silt.	Packningslager?
	3	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand.	Packningslager?
	4	Svartaktig sandig silt.	Packningslager?
	5	Gulaktigt mellangrå lätt siltig skalsand.	Packningslager?
A5446	6	Lätt ljusbrun gul lätt siltig sand.	Intentionell deponering av steril jord.
	7	Mellan till ljusgrå lätt siltig skalsand.	Naturlig deponering?
	8	Svartaktig sandig silt.	Naturlig deponering.
A5474	9	Gulaktig mellanbrun siltig skalsand.	Insjunken matjordshorisont.
	10	Svartaktig sandig silt.	Naturlig deponering.
	11	Gulaktig mellangrå lätt siltig skalsand.	Intentionell deponering av steril jord?
	12	Mellan till mörkbrun sandig kompakt lerig silt.	Insjunken matjord? Uppruttad stolpe?

Tabell 6 Kontextgenomgång av A344, A5446 och A5474.

som varit i bruk under vikingatiden (Bill, 1994). Tendensen i materialet tycks dock peka mot att denna övergång inte skett i Steinsland 2. Detta är dock något som behöver studeras närmare. Slutligen var även båtnitarna mestadels böjda, medan nästan alla spikar var helt raka.

Utöver detta så gjordes det 10 fynd av obränt ben under utgrävning, och det blev även funnet brända och obrända ben i 19 av de makroprover som blev tagna i fält. De flesta benen kom inte helt oväntat ifrån fisk (som ej har blivit närmare

identifierade) men även en del ben från däggdjur blev funna.

I grop A378 blev det funnen en mindre bit keramik (Ts16029.47). Fyndet var inte mer än ca. 1,5 x 0,7 cm stor, och var gjord av en ljusröd lera med mörkröd glasyr som inkluderade mängder av oregelbundna vita fläckar på ena sidan. Vi har inte säkert kunnat identifiera exakt vilken typ av keramik detta är, men det är värt att nämna att Trude Aga Brun (1996, s. 40) nämner i sin hovedfagsoppgave att medeltida keramik som hade blyglasur med koppar i sig kan få en oxblodsliknande färg. Att gropen även daterades till slutet av 1100-talet/början av 1200-talet underbygger denna möjlighet. Även om den, likt en bit av en kritpipa som också blev funnen på lokaliteten, möjligen kan vara en senare inblandad artefakt.

I allt så blev 5 fynd gjorda som vi inte ha kunnat säkerställa vad de är. Ts16029:12 var den ovan nämnda ca. 4 cm långa ihoprullade järnbiten. Ts16029:24 var en liten järnring som gått upp i sömnen. Den hade en yttre diameter på 3,3 cm, en inre diameter på 2,5 cm, och ringens tjocklek var 0,4 cm. Ts16029:45 var ett nästan 7 cm långt, 0,7 cm tjockt och i ca. 40° böjt järnföremål. Precis i böjen så var det en liten järnklump. Änden på föremålet slutar i en skarp fyrkantig spets som på en spik, den bakre änden på föremålet ser ut att ha gått av. Spetsen gjorde först att vi tänkte att det var en spik, men dess utseende påminner inte om resterande spikar funna på lokaliteten. Kanske den har varit använd som en syl till läderarbete? Eller något annat som kräver något vasst att sticka med? Ts16029:48 och 49 var i allt sex bitar med tunn kopparplåt. Flera var hopböjda, alla var mer eller mindre ödelagd, och ingen var större än 3 cm i maxlängd.

Vid undersökningar längs Hålogalandsvegen i 2021, så gick även arkeolog Tor-Ketil Krokmyrdal över det då igenfyllda Steinsland 2 med metaldetektor, och fann ett bältesspanne i matjorden. Att bestämma dess ålder och proveniens är givetvis svårt så här i efterhand, men eftersom massorna som användes för att fylla igen lokaliteten var de samma som grävts bort under öppnandet utav den, så är det troligt att den åtminstone rumsligt kan knytas till lokaliteten. Om den är samtida med den undersökta aktiviteten är dock svårare att säga.

Slutligen så blev skافتet av en kritpipa funnen. Den hör av naturliga orsaker inte samman med resterande aktivitet på lokaliteten.

I fem av stolphålen blev det funnet rester av stolpar. Dessa mättes in som fynd, men kommer att behandlas under Naturvitenskapliga analyser nedan.

ANALYSE

PRØVER

I allt så blev 5 kolprover, 30 makroprover samt 6 träprover (rester av stolpar, kategoriserade som F) insamlade ifrån Steinsland 2. Vi satsade på en bred provstrategi med främst makroprover som togs ifrån säkra primära eller intentionella redeponerade sekundära kontexter i profil. Detta för att belysa användningstiden av anläggningen samt aktiviteter i relation till båthuset och lokaliteten. På grund av svårigheter med att definiera säkra avgränsningar på kontexter i väggrännorna, så var det främst ifrån stolphålen och en del sekundära anläggningar som vi tog prover. Tyvärr så fick vi inte möjligheten att helt konsekvent ta ut makroprover under andra halvan av undersökningen, så en del anläggningar fick överses. Vi hade inte heller en dokumentationsstandard för provtagning på plats, så storlek på prover och procent av kontext blev inte alltid beskrivet.

Endast ett fåtal specifika kolprover togs ut ifrån anläggningar, då det inte identifierades någon större mängd kol på lokaliteten. Det mesta av kolet som sändes till datering plockades i stället ifrån större floterade makroprov.

Av träproverna var fyra av stolparna i tillräckligt bra skick att de kunde sändas till dendroanalys. I allt sändes 10 prover för C-14 analys (Tabell 7).

Trekullprøver

Prov Ts16029.71 bör ses som något ungefärlig. Provet blev taget ut ifrån botten av väggränna A901, men från två olika platser. Varav en var väldigt nära ett av stolphålen. Detta gjordes i förhoppningen av att få ut daterbart material ifrån rännan för datering. Tanken var att dessa prover skulle floterat separat efter kol, men det missades i kommunikationen, vilket ledde till att proverna blandades samman och vi med det inte

kan säga helt säkert ifrån vilken del av schaktet kolet kommer ifrån. Kolet skall dock komma ifrån botten av rännan, och dateringen passar med vad man skulle förvänta sig.

Dendroanalys

De bäst lämpade trästolparna valdes ut, och analyserad av Dendroökologen Andreas Kirchhefer (Figur 15). Tre av de fyra utvalda blev funna i den inre av de två sydliga väggrännorna, A350. Dessa var F523 i stolphål A646, F619 i stolphål A466 och F618 i stolphål A351. Den sista stolpen F652 blev funnen i stolphål A489 i den nordliga väggrännan, A487.

Alla stolpar var av tall (furu) som hade vuxit i närheten av kusten, troligen rätt lokalt och hade ett homogent utseende. De var mellan 31 till 46 cm höga och hade en diameter på mellan 23,5 och 31 cm. Det tog först ut prover av dem med hjälp av borr, varefter de blev sågade i skivor för närmare analys. För en mer detaljerad beskrivelse av dendroanalysen av stolparna se Kirchhefer 2021, i det följande så kommer endast en översikt av resultaten att ges.

Trädens ålder, både när de började växa och när de högs ned, överensstämmer förhållandevis väl mellan stolparna inom en variation på ca. 100 år. F619 var det äldsta trädet som började växa någon gång innan 767 e.Kr., medan F523 är yngst då det började växa någon gång innan 879 e.Kr. I båda dessa stolpar var dock mörgen påverkad av förruttnelse, vilket gör det exakta datumet något osäkert.

Likaså är tiden för när träden fälls relativt lika. Det skiljer inte mer än 45 år mellan sista säkra årsring på stolparna 523, 619 och 652, 1003–1048 e.Kr. Medan stolpe 618 här sticker ut med sin sista säkra årsring vid 1116 e.Kr. Dock så saknar alla de fyra stolparna splintved, vilken troligen ruttnat bort under tiden som stolpen stått i marken. Det är dock möjligt att utifrån kärnveden i furuträd estimeras splintveden (geitved) till en rätt liten felmarginal (Gjerdrum, 2003). Detta gör att träden troligen inte blev fällda innan år 1096 (F523), år 1108 (F619), år 1145 (F652) respektive år 1225 (F618).

Osteologi

De benrester som uppdagades på Steinsland 2 blev sänt till osteologisk analys hos Sean Dexter Denham på universitetet i Stavanger (se Denham 2023). I allt så analyserades 204 bitar med ben. Det mesta visade sig att vara av fisk (167 bitar), men det var även en del bitar av däggdjur (26) samt 11 bitar som var för små och/eller fragmenterade för att de skulle kunna gå att analysera (Denham 2023).

Det generella intrycket som fiskbensresterna ger är av ett småskaligt fiskeri, troligen mer för hushållsbruk snarare än för export. En del större ben från torsk och kolja (hyse) identifierades, men överlag så var det mindre ben från antingen mindre individer eller arter. Det var spår av en del grundläggande styckning av fisken som allmänt tolkas som tecken på konsumtion snarare än mer organiserad slakt.

Även benen från däggdjur (troligen får/get eller gris) visar på lokalt bruk med spår av sekundära och tertiära tecken av slakt. Alltså mat man kan ha haft med sig och ätit upp när man var ute på havet. En bit av ett horn från ett hjortdjur som blev funnet i den lilla nedgrävningen A378, i den sydöstra änden av båthuset, indikerar att några av benbitarna från ett (eller flera) större djur som identifierades skulle kunna tillhört hjortdjur. Något som på våra breddgrader troligen betyder att det kommer från en ren.

En del musben blev även identifierade i materialet, något som understryker tolkningen av att ett flertal anläggningar blivit omrörda av djurgångar.

Avslutningsvis så saknades det i det närmaste helt spår av att benen från Steinsland 2 hade blivit värmepåverkade. Denham understryker att detta inte frånskriver möjligheten att mat har blivit uppvärmt för konsumtion på lokaliteten, men de har i det minsta inte bränt upp avfallet i efterhand.

TOLKNING

Det är inga större tvivel om att strukturen på Steinsland 2 var resterna av ett båthus. Placering, utseende och fynd pekar alla i klar riktning mot detta. Vad som är mer komplicerat är att förstå strukturens konstruktion och kronologi, samt vad de relaterade anläggningarna som inte direkt ser

Museumsnr	Nat.vit.	Intrasis ID	Funnkontext	Prøvetype	Datert materiale	C14 alder	Kalibrert alder (95,4%)
Ts16029.57	Tra-16873	PM762	Stolphål	Makroprov	1 björk, 1 vier/ poppel	810 ± 13 BP	1220 - 1265 AD
Ts16029.58	Tra-16874	PM660	Grop	Makroprov	Björk	866 ± 18 BP	1161 - 1222 AD
Ts16029.59	Tra-16875	PK736	Grop	Kolprov	Björk	893 ± 16 BP	1051 - 1217 AD
Ts16029.60	Tra-16876	PK736	Nedgrävning för båt	Kolprov	Ljung	960 ± 12 BP	1031 - 1154 AD
Ts16029.61	Tra-16877	PM763	Stolphål i ränna A343	Makroprov	Björk	875 ± 15 BP	1160 - 1219 AD
Ts16029.63	Tra-16878	PM686	Stolphål i ränna A350	Makroprov	Björk	877 ± 16 BP	1157 - 1220 AD
Ts16029.66	Tra-16879	PM741	Stolphål i ränna A343	Makroprov	Björk	872 ± 14 BP	1163 - 1218 AD
Ts16029.68	Tra-16880	PM817	Stolphål i ränna A350	Makroprov	Björk	885 ± 16 BP	1053 - 1219 AD
Ts16029.71	Tra-16881	PM758	Stolphål i ränna A343	Makroprov	Björk	896 ± 13 BP	1051 - 1214 AD
Ts16029.74	Tra-16882	PM802	Stolphål i ränna A487	Makroprov	Björk	897 ± 16 BP	1049 - 1217 AD

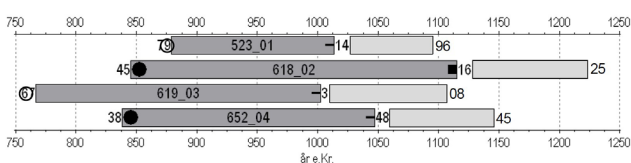
Tabell 7 Dateringar av kolprover från undersökning i 2020.

ut att varit en del av båthusets konstruktion, skall tolkas som.

Men vi kan börja med det som vi vet. Båthuset på Steinsland 2 hade en fin placering inne i en liten bukt som i sin samtid låg ungefär 3–4 möh (jfr Hald & Vorren, 1983; Lid, 2019; Romundset, 2022). Den låg också väl beskyddad från väder och vind ifrån syd, på grund av den lilla bergsknallen precis syd om lokaliteten. Likaså var det en lite mindre höjd i nordnordväst som kan ha beskyddat den lilla bukten. I allt en god plats för att ta ut och in en båt, något som vi också kan se på kartmaterialet från 1876 där det står ett flertal båthus lite nordnordväst om lokaliteten (se fig. 3). Båthuset som vi undersökte bör ha haft yttre dimensioner på någonstans runt 16 x 7,5 m och inre avgränsningar på ungefär 12 x 4,5 m, vilket ger den en inre areal på ungefär 55 m². Den stora stenen som låg i båthusets sydöstra

del måste dock ha varit begränsande för ytan, vilket gör att längden man hade till bruk för att få plats med en båt troligen inte var mer än runt 10 m. Om vi här skall följa Gørill Nilsen (1997, s. 25; 1998, s. 71–78), så talar vi då om en båt som mycket väl kan ha blivit använd till vinterfiske förutom dess vardagliga bruk.

När det kommer till båthusets form, så är det lite svårare att säga detta exakt. Formen tycks vara lätt V-formad, där öppningen i västnordväst var ca. 50 cm bredare än dess innersta del i ostsydost, något som tycks vara normalt för denna typ av strukturer i Nordnorge (Wickler & Nilsen, 2012). Väggrännorna var som sagt något förskjutna gentemot varandra, vilket om vi skulle följa dessa slaviskt ville ge båthuset en parallelogram form. En rektangulär form utan en helt säker utsträckning, framstår som ett mer troligt utseende. Vi saknar dock spår av vad som borde ha varit båthusets nordvästra. Detta kan bero på skillnader i det tidigare matjordlagrets mäktighet. Detta kan ha lett till att strukturer i detta hörn inte grävdes ned i sterilen, och att vi med det inte har några spår av dem. Något som också kan förklara skillnaderna i djup på den nordliga väggränsen, och de två södra.

Figur 15 Dateringar av stolparna. Mörkgrå visar första till sista säkra årsring. Ljusgrått visar den saknade splintveden och trädets estimerat huggår. Illustrasjonen: ndreas Kirchhefer

Den andra typen av säkra data vi har är dateringarna. Om vi ser på multiplottabellen (se Figur 16), så är det jämna dateringar ifrån Steinsland 2 (med ett par dateringar som kräver lite mer förklaring), där dateringarna framför allt ligger mellan 1150 e.Kr till 1270 e.Kr. Det är lite brus från ett hundratal år tidigare på en del av dateringarna, men det bör vi kunna ignorera. Vidare så får vi som väntat äldre dateringar ifrån de anlägg som vi undersökte (Ts 16029), där proverna togs ifrån kontexter en bit ned i anläggningarna, än ifrån förundersökningen (Ts15243) där de generellt togs från toppen av anläggningarna. Men trots detta överlappar de flesta dateringar, något som ger oss en god indikation på när båthuset var i bruk.

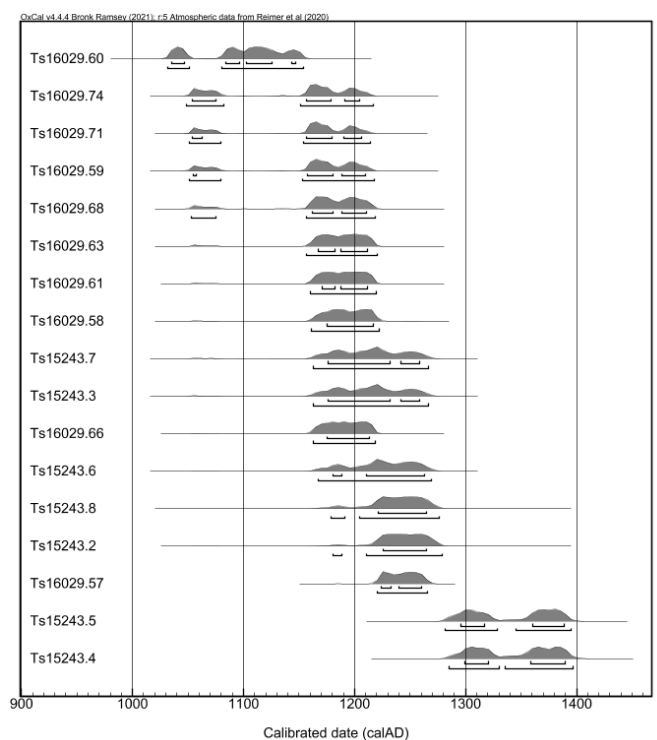
Det är dock några dateringar som det kan vara värt att se lite närmare på (Tabell 8). Dels så är det Ts16029.60 som ser ut att vara runt 50 år äldre än de flesta andra dateringar, och lägger sig runt 1100 e.Kr. Detta blev taget i botten av nedgrävningen för båten (A321) inne i båthuset. Det är möjligt att vi här har spår efter en tidigare bruksfas av lokaliteten. Att båthuset byggdes på en plats där man även tidigare dragit upp sin båt, vilket lämnat botten av denna nedgrävning samt denna datering. Kanske stod det även en äldre men mindre struktur här, som blev ödelagd när man byggde upp det nya båthuset? Eller hade man något annat sätt att beskydda båten om väder och vind, som inte har lämnat några spår till eftervärlden? Det är förhållandevis tydligt att Ts16029.60 är ett spår av en tidigare aktivitet på lokaliteten om man jämför med resterande dateringar, och det framstår som rimligt att detta kan vara spår efter en liknande typ av aktivitet som båthuset representerar.

Det var också två dateringar som sticker ut med att vara en bit yngre än resterande dateringar, Ts15243.4 (1285–1395 e.Kr) ifrån en ej undersökt möjlig anläggning och Ts15243.5 (1280–1395 e.Kr) ifrån grop eller möjlig eldstad A379. Båda dessa dateringar kom ifrån förundersökningen, och kan förklaras med att det är ifrån material som sjunkit in i anläggningarna.

När det kommer till dateringarna, så har vi slutligen de något varierande dendrodateringarna på stolparna. Endast F652 ifrån stolphål A489, i den nordliga väggrännan A487, passar väl in med C-14 dateringarna, och med det lokalitetens

aktivitetsfas. Med ett troligt huggår på runt 1145 e.Kr, så passar det fint till ett plausibelt byggår för båthuset. Det två äldrestolparna, F619 från stolphål A466 och F523 från stolphål A646, båda från den västra delen av väggränna A350, är intressanta i att de troligen blev nedhuggna ca 50 år innan båthusets uppförande. Slutligen så har vi stolpe F618 ifrån stolphål A351, också den i väggränna, A350. Det estimerade huggåret på denna stolpe är 1225 e.Kr, vilket placerar den i slutfasen av aktiviteten på Steinsland 2. Men detta datum sammanfaller även med probabilitetstopparna på fyra av C-14 dateringarna från förundersökningen (Ts15243.2, 3, 7 och 8), samt ifrån den något avigt liggande stolphålet A661 i båthusets sydöstra hörn (Ts16029.57, se Figur 17). Så frågan är om det under denna tid sker någon typ av aktivitet med båthuset som vi inte helt klarat av att spåra i de arkeologiska lämningarna.

Ovanstående tolkning av stolparna är utifrån deras estimerade huggår i och med att splintveden saknas, och baseras på varje stolpes specifikt uppskattade huggår. Kirchhefer själv är lite mer rund i sin tolkning, och skriver att det är möjligt att alla träd blev huggna i antingen i första halvan av 1200-talet, eller så tidigt som i mitten av 1100-talet (Kirchhefer, 2021, s. 9). Båda

Figur 16 Multiplottabell för Steinsland. Ts15243 är ifrån förundersökningen 2015. Ts16029 är ifrån slutundersökningen 2020.

dessa förklaringar är fullt möjliga, och fungerar med C-14 dateringarna, även om en etablering av båthuset i andra halvan av 1100-talet verkar vara mer trolig än i första halvan av 1200-talet.

När det kommer till hur båthuset på Steinsland 2 har varit konstruerat, så är vi dock på något mer osäker grund. Till dels beror detta på en brist på referensmaterial för denna typ av strukturer, något som i sin tur beror på ett flertal olika saker. Fokusen i forskningen på båthus har varit riktad mot i första hand båthus från järnålder och vikingatid, och i andra hand på de stora båthusen (stornaust). Stornausten har då gärna använts som en del av tolkningsmodellerna kring samtida samhällsbyggnad, och i senare tid även tagit in frågeställningar om etnicitet. Eftersom det ofta har handlat om forskningsgrävningar, så är det vanligen mycket små undersökningar det är tal om, som provgropar eller schaktgrävning. Detta är en typ av undersökningar som kan ge en god del information, men som kan missa komplexiteten man finner vid att gräva ut hela

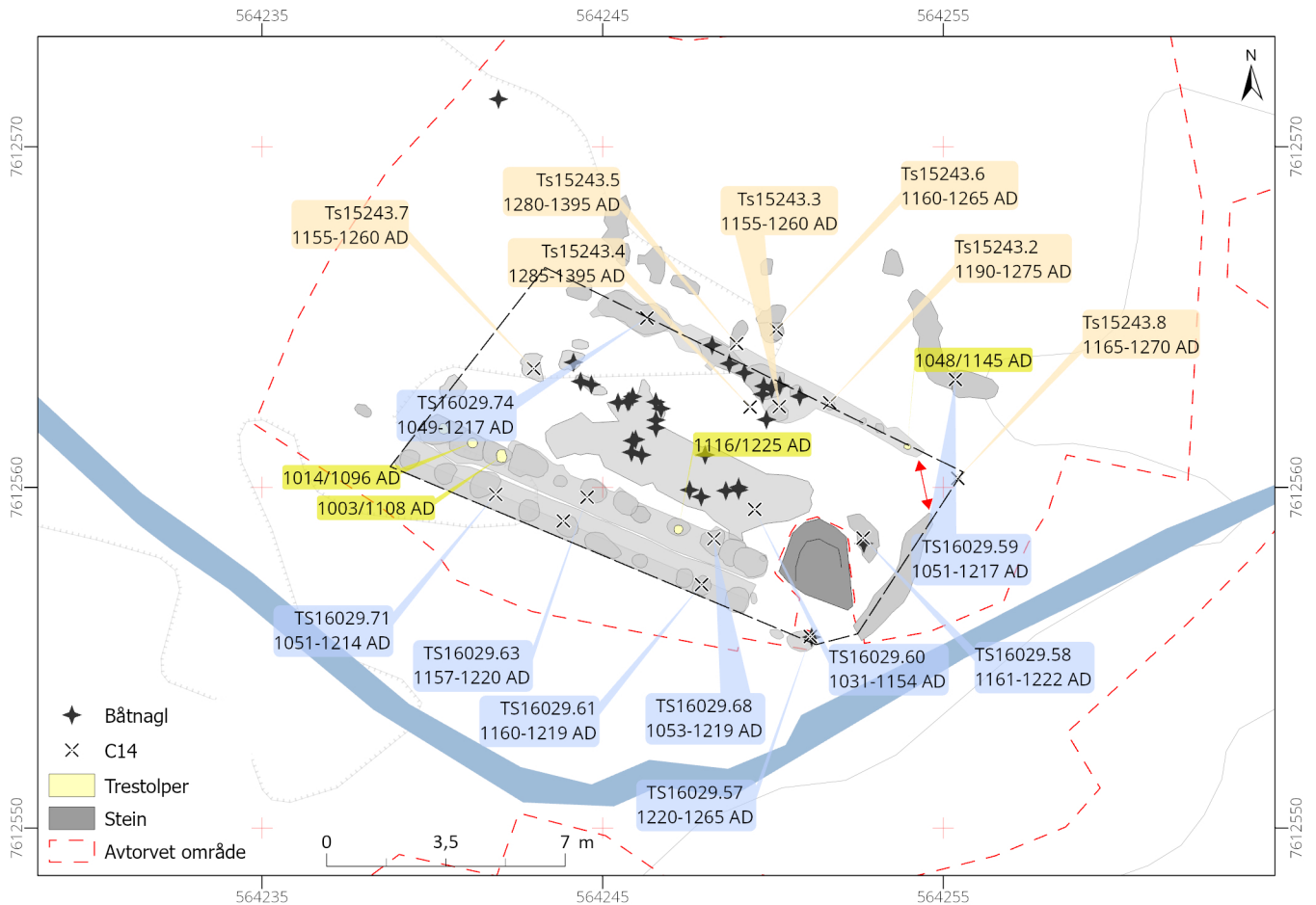
strukturer (ex Grønnesby & Ellingsen, 2012; Nilsen & Wickler, 2011a; Nilsen & Wickler, 2011b; Wickler & Nilsen, 2012; Wickler, 2021). Anledning till detta är troligtvis flera, hur enkla de stora båthusen är att finna, lagarna kring bruk av strandzonen (Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, 2021, § 3), samt införandet av maskinella förundersökningar (Arntzen & Sommerseth 2010, s. 28–32).

Båthuset på Steinsland 2 var helt tydligt ett stolpbyggt hus, vilket är den vanliga typen i Nordnorge (Wickler & Nilsen, 2012, s. 108) (Figur 17). Stolparna var nedgrävda i kraftiga väggrännor, något som jag inte funnit paralleller till. Någon typ av väggrännor är förhållandevis vanliga, men storleken på rännorna på Steinsland 2 gentemot storleken på båthuset är rätt imponerande. Detta kan möjligen ha berott på ett par olika orsaker. Först och främst så är stolparna till del nedgrävda i förhållandevis lös skalsand, något som kan ha lett till stabilitetsproblem. Väggrännorna

Datering	Anläggning	Typ	Kod
1003/1108	A466	Stolpe i väggränna A350	619_03
1014/1096	A646	Stolpe i väggränna A350	523_01
1048/1145	A489	Stolpe i väggränna A487	652_04
1080-1154	A321	Nedgrävning för båt	Ts16029.60
1116/1225	A351	Stolpe i väggränna A350	618_02
1151-1217	A5449	Stolphål i väggränna A487	Ts16029.74
1153-1217	A357	Grop	Ts16029.59
1154-1214	A343	Väggränna	Ts16029.71
1155-1260	A382	Stolphål i väggränna A487	Ts15243.3
1155-1260	A318	Nedgrävning för båt	Ts15243.7
1156-1219	A473	Stolphål i väggränna A350	Ts16029.68
1157-1220	A353	Stolphål i väggränna A350	Ts16029.63
1160-1219	A5435	Stolphål i Väggränna A343	Ts16029.61
1160-1265	A5474	Stolphål	Ts15243.6
1161-1222	A378	Grop	Ts16029.58
1163-1218	A647	Stolphål i väggränna A343	Ts16029.66
1165-1270	A491	Stolphål	Ts15243.8
1190-1275	A383	Stolphål i väggränna A487	Ts15243.2
1220-1265	A661	Stolphål	Ts16029.57
1280-1395	A379	Grop	Ts15243.5
1285-1395	-	Ej undersökt. Troligen stolpe	Ts15243.4

Tabell 8 Alla dateringarna som vi fått ifrån Steinsland. Stolparna är ljusblå, 2020 dateringarna mellanblå och 2015 dateringarna mörkblå. Äldre datum som troligen är brus har även tagits bort ifrån dateringarna (jmf Figur 17) för att visa på en mer trolig bruksperiod.

STEINSLAND 2

Figur 17 Båthuset på Steinsland. Figuren ger en estimerad yttre dimension och den röda pilen visar på ett hypotetiskt ingångsparti. Beige dateringar är från förundersökningarna i 2015, de blå ifrån slutundersökningen 2020 och de gula är dendrodateringar.

går inte så mycket djupare än till skalsanden, däremot är stolparna nedgrävda i de fastare marina avlagringarna under. Det andra är att vi inte kunde finna några spår av väggvallar runt båthuset, något som annars är vanligt, även om det inte är okänt att de kan saknas (Bødal, 2013). Att ha väggvallar gör att man kan bygga båthuset med ett sparrtak, då väggvallarna hjälper till att stödja upp väggarna till båthuset. Och med ett sparrtak, så sliper man tvärbiten som kan vara i vägen när man skall ta in exempelvis en båt (jfr Nilsen, 1997, s. 23). Det är givetvis möjligt att båthuset på Steinsland 2 hade väggvallar av någon typ, som vi ej längre kunde se på grund av att den försvunnet. Stolpkonstruktionen med dess kraftiga väggrännor och delvis rätt rejäla packningstenar gör det mer troligt att båthuset på Steinsland 2 var tvärbitsteknik. Denna teknik gör att trycket ifrån taket pressar stolparna ned i marken snarare än utåt, vilket sker vid sparrtaksbyggande.

Vid undersökningar av båthus, så har man ett flertal gånger träffat på långa smala nedgrävningar i mitten av båthusen. Dessa har tolkats som diken efter kölen till båten som stått i huset (Wickler & Nilsen, 2012, s. 108). Nedgrävningen i mitten av båthuset på Steinsland 2 (A321) var lite annorlunda. Framförallt så är dimensionerna som skiljer denna nedgrävning från andra. Nedgrävningens bredd på 1,7 m kan inte i bästa välvilja definieras som smal, likaså var dess djup på över 30 cm mer än vad som krävs för en köl. Det var också tydligt att denna nedgrävning systematiskt hade fyllts upp under lång tid, något som underbyggs av den för lokaliteten ovanligt gamla dateringen i botten på anläggningen (1031–1154 e.Kr.). Samtidigt så fann vi båtnitar i de översta lagerna, så det pekar på att detta uppfyllande skett undertiden som båthuset varit i bruk. En möjlighet till varför den är så bred och djup är att skalsanden på lokaliteten var mjuk och inte gav ett särskilt gott stöd för

båten. Nedgrävning A321, går ned till det mer kompakta mörkare gruset under skalsanden, och tycks generellt inte gå djupare. Då det samtidigt inte är allt för arbetskrävande att flytta på denna typ av skalsand, så kanske detta var ett enkelt sätt att få en stadig placering av båten? Inte minst om Steinsland 2 var en plats som brukades för att dra upp och ställa undan båtar innan man fick byggt båthuset, något som dateringarna kan tyda på.

Ett annat objekt som var problematiskt från dag ett, var den stora stenen i båthusets sydöstra del och hur den passar in med båthuset. Dess storlek på 3x2 m och över 1 m i höjd gör det mindre troligt att den blivit placerad där efter att båthusets bruksfas var över. Likaså tycks de nedgrävningar som är i stenens närhet respektera dess avgränsningar. Så det bör ha varit ett syfte med att placera båthuset så att stenen blev en del av den, eftersom det inte borde ha varit omöjligt att flytta båthuset ca. 4 eller 5 m antingen åt nord eller syd för att kunna undvika den. Vad detta syfte dock kan ha varit är svårare att uttala sig om. Även om inte stenar är ovanliga i relation till båthus, så är dessa vanligtvis en del av väggvallen (jfr exempelvis med Appendix 3 i Nilsen, 1998). Det skall dock minnas att väldigt få båthus är ordentligt undersökta, och av många har vi endast väldigt enkla planritningar som kanske eller kanske inte inkluderar större stenar (se ex figur Plantegning av nausttuftene på Indreøy, Nord-Trøndelag i Johansen, 2002, s. 17).

En hypotes till relationen mellan den stora stenen och båthuset är att stenen från början var till för att antingen förankra eller stödja upp båten. Kanske detta sammanföll med de äldsta dateringarna som vi har från lokaliteten i nedgrävningen för båten (Ts16029.60 – 1031–1154 e.Kr.)? Att placera båten i en lite kraftigare nedgrävning, och sedan knyta fast den i stenen, skulle möjligen kunna säkra den i dåligt väder. När man senare bygger båthuset, så inkluderades först stenen i den bakre väggen till huset, en inte helt ovanlig placering av en större sten, men då som oftast inkluderad i en väggvall, något som saknades på Steinsland 2. Slutligen så blev stenen kvar vid en möjlig förlängning/ombyggnad av huset, som kan ha skett någon gång efter 1225 e.Kr (stolpe F618, stolphål A661 och möjligen A491 och A383). Att det sker utskiftning av stolpar

i båthus som använts under lång tid är känt sedan tidigare (Nilsen, 1995, s. 75). Likaså att man under historisk tid har förlängt båthus för att få plats med större båtar (ex Fembøringsnaustet på Senja (A. Kirchhefer, e-post, 4. november 2021)), men om det faktiskt även skett en utbyggnad av båthuset på Steinsland 2 har vi inga säkra bevis för.

När det kommer till hur utsidan av båthuset sett ut, så har vi väldigt få klara spår av varken det ena eller det andra. Den väldigt raka sidan av den mest södra väggränsen A901, får en att vilja tro att det kan ha varit liggande bräder som byggt upp väggen, men den kan givetvis även ha varit till för att ställa plankor i. Den nordliga delen är ännu vagare, och beror mycket på om de anläggningar som är nord om väggränsen A487 är del av den ursprungliga konstruktionen eller ej. Om de skall föreställa en yttre rad med stolpar, och med det göra båthuset till ett treskeppigt hus, så bör den nordliga sidan varit mycket lik den södra. Likaså är båthusets bakre ände lite otydlig. Om A5576 skall föreställa en liten väggräns, så skulle detta troligen ge oss en något avrundad bakre del av båthuset. Alternativt en typ av fasetterad avrundning likt rekonstruktionen av båthuset från Rennesøy utanför Stavanger, som man kan se på Borg i Lofoten (se Nilsen, 1997, s. 22). Denna tolkning möjliggör även för en bakre in/utgång i båthusets nordöstra hörn, där vi helt saknar spår av ens en möjlig väggräns.

Till skillnad från många andra båthus som undersökts i Nordnorge, så kunde vi inte finna några spår efter sekundär aktivitet inne i båthuset (jfr Wickler & Nilsen, 2012). Den enda anläggningen som blev funnen inne i strukturen, som inte var relaterad till nedgrävningen för båten, var grop A378. Den hade ett flertal tunna lager, och såg ut att blivit igenfylld upprepade gånger. Ett antal småfynd blev funna i gropen, som troligen bör tolkas som en liten avfallsgrop. Likaså blev det främst gjort fynd av fiskben och båtnitar inne i båthuset, saker som alla avspeglar strukturens primärfunktion: fiske och reparation av båten som stått här. Frågan är vad de olika småstrukturerna utanför båthuset har haft för funktion. De har i detta sammanhang primärt tolkats som möjliga igenfyllda stolphål, och med det har de en primär relation till strukturen som sådan. Men dessa nedgrävningar var generellt

så intetsägande att de likväl kan representera sekundäraktivitet på lokaliteten.

Det är i det här sammanhanget också av intresse att jämföra benmaterialet från Steinsland 2 med materialet som samlades in vid undersökningen av Sand på Tjeldøya ca. 14 km sydväst av Steinsland (Wickler, Niemi & Jørgensen, In press). Sand är ett mycket större, men förhållandevis samtida (daterat från tidigt 1100-tal till början av 1300-talet) båthus som det på Steinsland 2, med ett något bredare benmateriel. Det var bland annat spår av djuphavsfiske, säl och fågel i materialet. Men utöver det så har materialen från de båda lokaliteterna även många likheter. Det var en del spår av småfisk (möjligen opportunistiskt fiske), däggdjur och även här möjligen ben från en ren. Och på samma vis som på Steinsland 2, var det så gott som inga spår värmepåverkan av benen.

De enda anläggningarna som helt saknar förklaring är de två avlånga groparna nordöst om båthuset A357, som senare blivit delvis söndergrävd av A315. Den avlånga formen på framförallt den äldre gropen gör att man misstänker ett specifikt syfte med den, men varken fynd eller stratigrafi gav några indikationer på vad detta kan ha varit. Det enda vi kan säga är att den troligen är rätt gammal då dateringen ifrån den yngre gropen är en av de äldre dateringarna som tillhör den primära fasen på lokaliteten.

Den huvudsakliga aktiviteten på Steinsland 2 bör ha avslutats någon gång under början av andra halvan av 1200-talet. De kraftiga nedgrävningarna och återdeponeringarna i stolphålen, tyder på att båthuset plockades ned, och stolparna överlag grävdes upp, vartefter de troligen till del fylldes igen. Flera av stolphålen har dock upprepade linser med skalsand och silt i sig, så en del av denna igenfyllning skedde nog på naturlig väg. Frågan är dock varför vi fann stolpar i botten av fyra av stolphålen, när vi har så tydliga tecken i andra stolphål att dessa stolpar grävts bort. Stratigrafien, i tre av de fyra stolphål som vi fann trärester uti i A350, skiljer sig en del från huvudparten av de stolphål vi snittade i den väggränsen. Något som skulle kunna bero på att vissa stolpar grävts upp, men likväl kan ha att göra med placeringen av profilen genom anläggningen, samt små skillnader i placeringarna av stolparna till båthuset. Kirchhefer kunde inte

se några spår efter huggmärken eller liknande på stolpresterna som skulle kunna tyda på att de blivit nedhuggna. Men han nämner att det troligen kan ha varit möjligt att knäcka dem när de fortfarande satt fast i backen, eftersom de bör ha varit rätt murkna vid den tiden (A. Kirchhefer, e-post, 4. november 2021).

Troligen så representerar båthuset på Steinsland 2 ett rätt normalt båthus ifrån denna tid och denna region, och en plats som bör ses som viktig i sitt närområde snarare än i en större social eller militär kontext (Wickler & Nilsen, 2012, s. 118). En plats som knyter samman aktiviteten på land och på hav, och som var viktig för fiskebonden både ekonomiskt men även som plats. Det var stort nog för att innehålla en båt som också kunde brukas för vinterfiske, men även för annan aktivitet inomskärs, och kanske till och med för längre fisketurer ända upp mot Finnmarkskusten (Nielssen, 2014, s. 217–220). Bristen på sekundäraktivitet i båthuset, som tycks vara en skillnad gentemot många äldre båthus, skulle kunna bero på att man mer börjat skilja på olika typer av aktiviteter under medeltiden. Något som i sig kan vara ett tecken på mer strukturerad organisering av arbete. Ett enskilt båthus är dock inte tillräckligt med material att bygga en sådan tes på.